

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Metsätalouden koulutusohjelma

Jaana Kulmala

SUOMEN 4H-JÄRJESTÖN METSÄ- JA LUONTOTOIMINNAN NYKYTILA JA
KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Metsätalouden koulutusohjelma

KULMALA, JAANA	Suomen 4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnan nykytila ja kehittäminen
Opinnäytetyö	43 sivua + 21 liitesivua
Työn ohjaaja	Maatalous- ja metsätieteiden maisteri Pekka Kuitunen
Toimeksiantaja	Suomen 4H-liiton kehityspäällikkö Juha Ruuska
Huhtikuu 2011	
Avainsanat	4H, kehittäminen, metsä- ja luonto-opetus, yhteistyö

Tutkimuksen aihe oli haastattelututkimus Suomen 4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnasta. Aihetta on tutkittu Hämeen piirin alueella vuonna 2009, mutta koko Suomen kattavaa tutkimusta ei ole tehty. Tutkimukselle oli siis kysyntää 4H-liitossa. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluina. Tutkimusmuotoina käytettiin sähköistä kyselyä 4H-toimihenkilöille ja avointa teemahaastattelua puhelimitse toiminnanjohtajille. Kyselyitä lähetettiin 359 kpl ja teemahaastatteluja tehtiin 9 kpl.

Työn tavoitteena oli selvittää 4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnan tilaa sekä tarkastella sen vastaavuutta yhdistysten tarpeisiin. Metsissä Mahdollisuus -mallin perusteella 4H-järjestössä on ollut alueellisia Metsissä Mahdollisuus -hankkeita, jotka ovat lähes kaikki päättyneet. Kuitenkin mallin mukainen metsä- ja luontotoiminta jatkuu yhä hankkeiden päättymisen jälkeen. Toimihenkilöiden mielipiteiden selvittäminen on hyvin tärkeää, jotta 4H-liitto voi tuottaa ajankohtaista ja asianmukaista materiaalia ja koulutusta yhdistyksille.

Tutkimustulosten perusteella metsä- ja luontotoiminnan määrä pysyy tulevaisuudessa suunnilleen samana kuin nykyään. Määrän kasvattamiseksi metsä- ja luontotoiminnan tulee jatkossa kehittää nykyisiä toimintamuotoja ja yhteistyökuvioita. Toimihenkilöille tulee antaa metsään ja luontoon liittyvää koulutusta ja resursseja tulee lisätä. Toiminnan koordinoimiseksi olisi hyvä palkata metsävastaaviksi metsäalan ammattilaisia. Järjestön sisäistä viestintää tulee selkeyttää ja lisätä. Lisäksi 4H-piireillä tulee olla käyttövalmiita toimintamalleja.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Forestry

KULMALA, JAANA

Present State and Development of Forest and Nature Activity in 4H-Organisation of Finland

Bachelor's Thesis

43 pages + 21 pages of appendices

Supervisor

Pekka Kuitunen, M.Sc (For.)

Commissioned by

Juha Ruuska, Director of Development of 4H-organisation

April 2011

Keywords

4H, developing, forest and nature education, co-operation

The subject of the thesis was an interview research of forest and nature activity in 4H-organisation of Finland. The subject has been researched by Häme district in the year 2009, but an analysis that covers Finland completely has not been done. So there was a specific demand on behalf of 4H-union for this kind of study. The research was carried out as a half-structured theme interview. The research forms that were used were an inquiry for the 4H-officials and an open theme interview by phone for the executive directors. The inquiry was made by an electronic version. The size of the inquiry was 359 pieces and 9 pieces of theme interviews were made.

The main aim of thesis was to clarify the state of forest and nature actions in 4H-organisation as well as to examine its analogy of needs. The way of understanding of officials' opinions is very important, so that 4H-union can produce current and suitable material and education to society.

This thesis indicates that in the near future the forest and nature activity is going to be coaxial as now or there will be more activity. For the amount to grow up the form of activity and cooperation should be developed. The officials have to be given training on forest and nature as well as the resources should be increased. Persons should be hired to coordinate the co-operation of the forest and nature sector. The communication in the organisation should be clarified and increased. And 4H-district should find finished standards of activity.

ALKUSANAT

Sain keväällä 2010 4H-liiton Juha Ruuskalta idean lähteä tutkimaan 4H-järjestön metsä- ja luontotoimintaa. Aihe oli mielenkiintoinen ja antoisa. Kiitän opinnäytetyön aiheesta ja työn aikana saadusta avusta ja ohjauksesta 4H-liiton kehittämispäällikkö Juha Ruuskaa sekä opinnäytetyön ohjaajaa Pekka Kuitusta. Kiitän myös Metsämiesten Säätiötä, jonka antama rahoitus mahdollisti työn toteutuksen. Lisäksi kiitän kaikkia 4H-yhdistysten toimihenkilöitä, jotka suhtautuivat myönteisesti tutkimukseeni ja vastasivat siihen kiireistään huolimatta.

Kotkassa 18.3.2011

Jaana Kulmala

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ALKUSANAT

1	JOHDANTO	7
2	METSÄ- JA LUONTO-OPETUS SUOMESSA	8
	2.1 Metsäopetus Suomessa	8
	2.2 Metsäsertifiointi	9
3	SUOMEN 4H-JÄRJESTÖ	10
	3.1 Organisaatio	10
	3.2 Toiminta-ajatus	11
	3.3 Historia ja tulevaisuus	11
	3.4 4H:n metsä- ja luontotoiminta	12
	3.4.1 4H-liiton toimintamallit	12
	3.4.2 Metsissä Mahdollisuus -hanke	14
	3.4.3 Tulevaisuuden suunnitelmat	16
4	AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	16
	4.1 Tutkimuksen tausta	16
	4.2 Kyselyn toteuttaminen	16
	4.3 Haastatteluiden toteuttaminen	17
	4.4 Vastausten analysointi	18
5	TULOKSET	18
	5.1 Kysely 4H-yhdistyksille	18
	5.1.1 Metsä- ja luontotoiminnan nykytilan selvitys	18
	5.1.2 Metsissä Mahdollisuus ja metsätiimit	23
	5.1.3 Metsä- ja luontotoiminnan tulevaisuus	28
	5.2 Kysely 4H-piireille	32
	5.2.1 Piirien metsä- ja luontotapahtumat	32
	5.2.2 Piirien resurssit ja tulevaisuus	33
	5.3 Haastattelut 4H-yhdistyksille	34

6 TULOSTEN TARKASTELU	35
6.1 Virhelähteet	35
6.2 Kysely	36
6.3 Haastattelut	39
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	
Liite 1. Kysely 4H-toimihenkilöille	
Liite 2. Saatekirje	
Liite 3. Vastauspyyntö	
Liite 4. Arvonta	
Liite 5. Haastattelukysymykset	
Liite 6. Metsä- ja luontotoiminnan ABC	

1 JOHDANTO

Metsä ja luonto ovat osa suomalaista identiteettiä. Metsät ovat kansantalouden perusta ja luovat osaltaan yhteiskuntaa. Metsät ja luonto toimivat talouden ja henkisen hyvinvoinnin lähteenä, millä on suuri merkitys yhteiskunnalle. Yhteiskunnan muuttuessa yhä enemmän tietoyhteiskunnaksi suurin osa ihmisistä on ajautunut kauas metsästä ja luonnosta. Maamme metsistä n. 52 % on yksityisten metsänomistajien hallinnassa (Metsäntutkimuslaitos 2009, 29). Koska nykylapset ja -nuoret ovat tulevaisuuden metsänomistajia, heidän metsätietämyksensä ja ympäristökasvatuksensa lisääminen on hyvin tärkeää.

Koska Suomen valtion kansantalous perustuu osittain metsäalan osaamiseen, on todella tärkeää siirtää osaaminen tuleville sukupolville. Tietojen ja taitojen siirtämistä ei voi lykätä tulevaisuuteen, vaan se tulee tehdä välittömästi. Asiaan on puututtu Suomen kansallisessa metsäohjelmassa, jolla pyritään vahvistamaan metsäosaamista. Lisäksi metsäsertifioinnissa yhdeksi tavoitteeksi on laadittu lasten ja nuorten metsäosaamisen edistäminen. Kriteerin toteuttamiseksi eri metsäkeskusten alueilla tulee luoda toimintaohjelma, jossa ovat mukana merkittävät metsäalan toimijat sekä metsäalan nuorisotyötä ja koulutusta antavat tahot. (PEFC-metsäsertifointi 2011.)

Suomessa toimii noin 125 000 eri alojen yhdistystä. Ei siis ole ihme, että Suomessa ympäristökasvatuskin lähtee kerho- ja yhdistystoiminnasta. Suurimpana nuorisjärjestönä Suomessa toimii 4H-järjestö. 4H tarjoaa lapsille ja nuorille harrastustoimintaa ja työmahdollisuuksia metsän ja luonnon parissa. 4H-järjestön kautta lapset ja nuoret saavat monipuolisen kuvan metsä- ja luontotoiminnasta. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

4H:n metsä- ja luontotoiminnassa toteutetaan Metsissä Mahdollisuus -hankkeita. Hankkeet ovat osa 4H-järjestön toteuttamaa verkostoitumista. Verkostoitumisen tuloksena syntyvät metsätiimit, jotka jakavat tietoa metsästä ja luonnosta erilaisten tapahtumien ja koulutusten avulla.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää 4H-yhdistysten metsä- ja luontotoimintaa sekä Metsissä Mahdollisuus -hankkeiden toimivuutta. Tutkimuksen tavoite on selvittää,

millaista metsä- ja luontotoimintaa 4H-järjestö järjestää. Tutkimus tehdään haastattelututkimuksena, ja se on rajattu koskemaan Suomen 4H-järjestön metsä- ja luontotoimintaa. Koko Suomen kattavaa metsä- ja luontotoimintaa koskevaa tutkimusta ei ole tehty aikaisemmin. Saatua tietoa hyödynnetään 4H-liitossa koulutuksen ja materiaalien tuottamisessa, jotta nämä vastaisivat paremmin tarvittavaan kysyntään. Työ tuotetaan yhteistyössä työn tilanneen 4H-liiton kanssa.

2 METSÄ- JA LUONTO-OPETUS SUOMESSA

2.1 Metsäopetus Suomessa

Suomen korkeinta metsäopetusta antavat Helsingin yliopiston maatalousmetsätieteellinen tiedekunta ja Itä-Suomen yliopiston luonto- ja metsätieteellinen tiedekunta. Teknilliset yliopistot Suomessa tarjoavat kaikkein laajimmin koko Euroopassa metsäteollisuuden tarvitsemaa koulutusta. Metsäalan ammattikoulutusta tarjoavat Suomessa ammattikorkeakoulut ja metsäalan ammattikoulut. Vuonna 1917 perustettu Metsäntutkimuslaitos (Metla) tuottaa tietoa ajankohtaisista ongelmista ja keskustelunaiheista. Metsäntutkimuslaitos on maa- ja metsätalousministeriön tulosohtauksessa. (Metsätietoa Suomesta 2010.)

Suomen Metsäyhdistys ry on yhteistyöjärjestö, joka toimii viestinnän alalla. Metsäyhdistys harjoittaa viestintää kotimaassa ja ulkomailla metsäalan ja muiden yhteiskunnan päättäjien kanssa. Metsäyhdistys tuottaa lasten ja nuorten metsäbarometria, missä selvitetään 6–18-vuotiaiden metsäasenteita. Barometri on tehty kolmesti, vuosina 2001, 2003 ja 2006. Vuoden 2006 barometrin mukaan 72 prosenttia vastanneista 6–18-vuotiasta saa metsätietonsa koulusta. Vanhempien merkitys (24 %) metsätietojen lähteenä on laskenut edellisistä barometreistä. Voidaankin todeta, että suomalainen metsäopetus lapsille ja nuorille on hyvin tarpeellista. Ajatusta tukee barometrin tulos, jonka mukaan 49 prosenttia vastaajista piti Suomen valtiota suurimpana metsänomistajatahona. Vain 12 prosenttia tiesi yksityismetsänomistajien olevan suurin metsänomistajataho. (Suomen metsäyhdistys ry:n www-sivut 2010.)

Keväällä 1999 Suomen metsäyhdistys ry ja Opetushallitus yhteistyössä nimesivät varhaiskasvatuksen ja kouluopetuksen asiantuntijoista koostuvan työryhmän kehittämään

metsä- ja puuopetusta. Valmista metsä- ja puuopetuksen mallia kutsutaan metsän oppimispoluksi. Metsän oppimispolku edustaa näkemystä siitä, miten metsäasioita tulisi käsitellä varhaiskasvatuksen, peruskoulujen ja lukioiden opetussuunnitelmissa. (Arjanne, Hulden, Leinonen, Liimola, Lähdesmäki, & Pirttilä 2000, 7–13.)

2.2 Metsäsertifiointi

Suomessa on toteutettu vuodesta 1999 lähtien kansallista metsäsertifiointijärjestelmää, mikä on kansainvälisen PEFC-sertifiointiorganisaation hyväksymä. Metsäsertifiointin tarkoituksena on ohjata kestävä metsätaloutta ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti. Sertifiointilla pyritään tarjoamaan puun ostajalle takuu siitä, että puu on kestävä metsätalouden mukaisesti hoidetusta metsästä. (Valtion ympäristöhallinnon www-sivut 2010.)

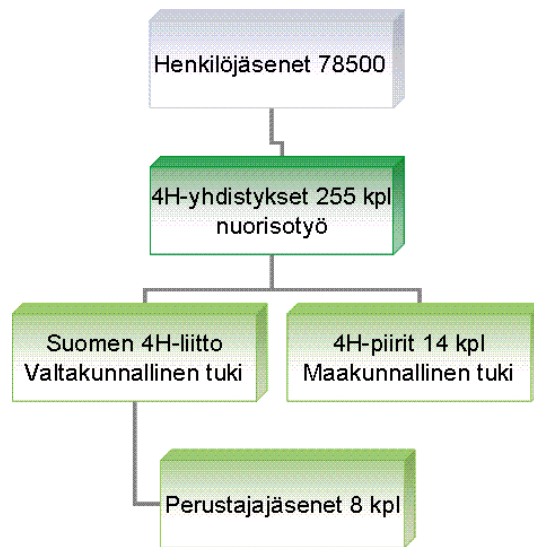
Suomessa metsäsertifiointin kriteerejä tarkistetaan viiden vuoden välein. Suomessa tarkastuksia on tehty kahdesti. Suomessa otetaan vuonna 2011 vaiheittain käyttöön uudet kriteerit. Kriteereitä kehitettiin yksiselitteisemmiksi, osa kriteereistä poistettiin ja uusia kriteereitä otettiin mukaan. Metsäsertifiointille on hyväksytty kaikkiaan 29 kriteeriä vuonna 2011. Kriteeri 25 ”Lasten ja nuorten metsäosaamista edistetään” on uudistettu muoto vanhasta 26-kriteeristä. Kriteerin 25 tavoitteena on alueellisella metsäorganisaatioiden välisellä yhteistyöllä edistää lasten ja nuorten metsäosaamista. Myös metsäalan ammatteihin opiskelevien työssä oppimisen mahdollisuuksia pyritään edistämään. (PEFC-metsäsertifiointi 2011.)

Kriteerin 26 (nykyisin kriteeri 25) toteuttamiseksi jokaisen metsäkeskuksen alueella tulee olla toimenpideohjelma lasten ja nuorten metsäosaamisen lisäämiseksi. 4H-järjestön toimiessa aktiivisesti metsäsertifiointin standardityöryhmässä kriteerin 26 (nykyisin kriteeri 25) puolesta kyseinen kriteeri on luonut uudenlaista pohjaa 4H:n metsä- ja luontotoimintaan. (Herttuainen, Junnila, Lappalainen, Puustinen, & Ruuska 2006, 113.)

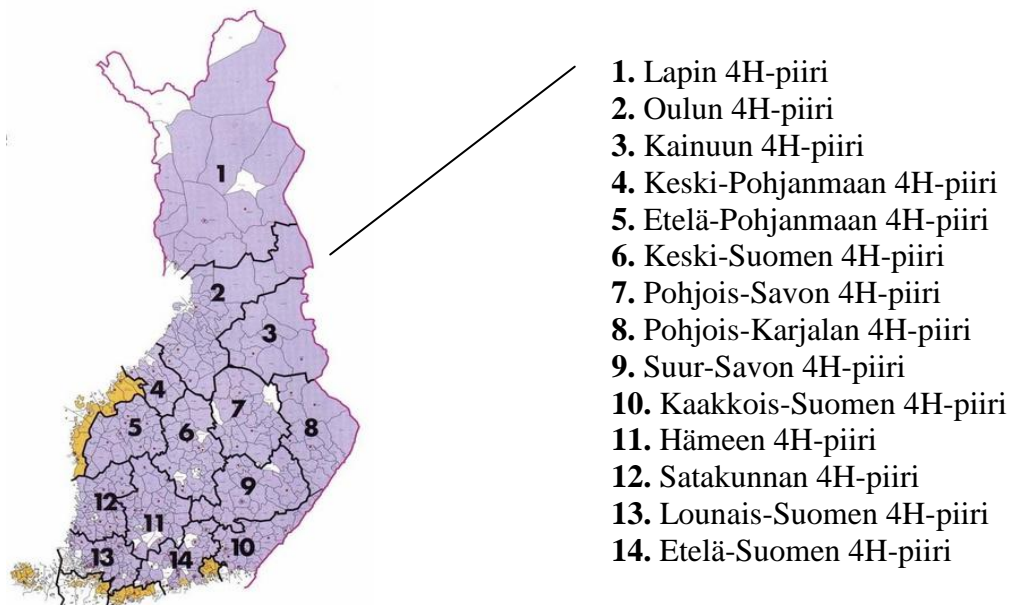
3 SUOMEN 4H-JÄRJESTÖ

3.1 Organisaatio

4H on suurin nuorisjärjestö Suomessa. Järjestöön kuuluu noin 78 500 jäsentä (kuva 1), joista 6–28-vuotiaita on noin 67 000. Suomen 4H-liitto on 4H-järjestön keskusjärjestö Helsingissä. Sen jäsenenä toimii 14 piiriä (kuva 2) sekä näiden alla 255 yhdistystä ympäri Suomen. Ruotsinkielistä toimintaa tarjoaa Finlands svenska 4H, jonka jäsenmäärä on 5 000 jäsentä. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Kuva 1. 4H:n järjestäytyminen Suomessa (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Kuva 2. 4H-piirien maantieteellinen jakaantuminen (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

3.2 Toiminta-ajatus

4H on kansalaisjärjestö, jonka tehtävänä on tukea lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä ja kasvamista. 4H kehittää ihmistä kokonaisuutena, mihin perustuu yhteisön kansainvälinen tunnus eli neljän H:n kokonaisuus:

HARKINTA	HEAD
HARJAANNUS	HANDS
HYVYYS	HEART
HYVINVOINTI	HEALTH

4H opettaa käytännön tietoja ja taitoja lapsille ja nuorille. Toiminnan painoalueina ovat ryhmätoiminta, koulutukset, työelämävalmiudet ja työllistäminen, nuorten yritykset, metsä ja luonto, kansainvälisyys, ympäristö sekä aktiivinen kansalaisuus. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

3.3 Historia ja tulevaisuus

4H:n toiminta sai alkunsa 1900-luvulla Yhdysvalloista, missä tarkoituksena oli nuorten avulla tehdä maataloustöitä tunnetuksi ja avustaa maatalouden uudistuksissa. Alun perin toiminnan tarkoituksena on ollut täydentää kodin ja koulun kasvatus- ja opetus-työtä. (Lilja 1970, 4–8.)

Suomeen vuonna 1928 perustettu Maatalouskerholiitto toimii nykyisenä 4H:na. Itsenäistymisen jälkeen Suomi on muuttunut paljon elinkeinorakenteeltaan ja väestöltään. 4H:n nuorisotyötä on kehitetty monesti vuosien varrella, mutta arvopohja on kuitenkin pysynyt muuttumattomana. Nykyään 4H torjuu myös nuorten uusavuttomuutta neuvomalla, miten selvitä arkisten ongelmien edessä. Voidaan puhua ennaltaehkäisevästä työstä. 4H:lla on vankka ja vakaa historia, mutta katse suunnataan tulevaisuuteen. (Hassinen 2003, 3.)

Vuonna 2009 4H:n jäsenmäärä jatkoi lievää laskua, mikä näkyi myös vapaaehtoisten ohjaajien lukumäärän laskuna. Vuonna 2009 vapaaehtoisia ohjaajia oli 3 473. Järjestön saama kokonaisrahoitus vuonna 2009 oli 25,8 miljoonaa euroa. (Suomen 4H-liiton Vuosikertomus 2009.)

Vuosina 2011–2013 4H:n toiminnan päälinjaukset ovat yhdistysten tukipalveluiden kehittäminen, avaintuotteiden kehittäminen, kansalaiskasvatus, viestinnän vahvistaminen ja organisaatio. (4H-nuorisotyö 2011–2013.)

3.4 4H:n metsä- ja luontotoiminta

4H-järjestön ympäristökasvatus tukee lasten ja nuorten mielikuvia luonnosta ja ympäristöstä. 4H on ollut edelläkävijä monessa ympäristöasiassa, kuten toiminut pioneerina Suomessa muovin kierrätyksessä. Lannoitesäkkikeräys on toiminut jo vuodesta 1975 lähtien. Järjestön ympäristökasvatus antaa lapsille ja nuorille mielikuvan ympäristöstä, mikä sisältää ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen näkökulman. Tällä hetkellä käynnissä olevia ympäristökampanjoita ovat Care4nature, metalliromunkeräys, lannoite- ja siemensäkkikeräys, ympäristörata ja nuorten työllistäminen. Järjestö on sitoutunut omaan, yhteisesti hyväksytyyn ympäristöohjelmaan. Tavoitteena on aiheuttaa mahdollisimman vähän haittaa ympäristölle noudattamalla energiansäästöohjelmaa, vähentämällä fossiilisten polttoaineiden kulutusta ja vähentämällä jätteiden tuottamista. (4H-järjestön ympäristöohjelma 2007.)

4H:n metsäkerhon toimintalinjat hahmottuivat jo 1930-luvulla, kun oli ilmeistä, että koululaitos jättää metsäopetuksen vähälle. Tällöin tuli koota yksityismetsätalouden ammattimiehet ja kerhoneuvojat yhteen nuorison opetus- ja valistustoimintaa varten. Keskeinen opetusmenetelmä oli tietojen ja taitojen lisääminen kokemusperäisesti. 4H-järjestö opettaa yhä kokemusperäisesti, vaikka toiminta on muuttunut luonteeltaan taimikasvatuksesta, käpyjen keräämisestä ja auraskeppien tekemisestä enemmän kerhotoiminnaksi, taimikonhoitajakursseiksi muuksi nykypäivän kysyntää vastaavaksi. (Lilja 1970, 4–8.)

3.4.1 4H-liiton toimintamallit

Suomen 4H-liiton tarjoamia toimintamalleja metsä- ja luontotoimintaan ovat 4H-metsäkerhot, TOP-tehtäväpankki, metsä- ja luontoaiheiset kilpailut, koulutukset ja kurssit, erilaiset oppaat sekä Metsissä Mahdollisuus -malli, jota käsitellään työssä myöhemmin luvussa 3.4.2. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

4H-teemakerho (4H metsäkerhot)

Tutustuminen luontoon aloitetaan leikkien ja helppojen tehtävien avulla 4H:n teemakerhoissa. Kerhoina toimivat muun muassa Metsis-kerho, Metsäsalapoliisit, Eränkävijäkerho ja Lumoudu luonnosta -kerho. Teemakerhot ovat kaikille 6–18-vuotiaille lapsille. (Hämeen 4H-piirin www-sivut 2010.)

TOP-tehtäväpankki

Taitojen kertyessä voi tarttua hieman haastavampien TOP-tehtäväpankin tehtäviin. Metsä- ja luontoaiheisina tehtävinä on 17 erilaista teemaa. Teemat on jaettu kolmeen osaan: A-helpot, B-keskivaikeat ja C-vaativat. A- ja B-tason tehtävät on suunnattu alakouluikäisille ja C-tason yläkouluikäisille. Teemoina on esimerkiksi metsäretki, metsäntutkija ja monimuotoinen metsä. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Metsä- ja luontoaiheiset kilpailut

Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua myös luontopolkukilpailuihin, metsätaitokilpailuihin tai Taimi-Topi- ja taimirumba-kilpailuihin. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Luontopolkukilpailuissa tutustutaan luontoon ja luonnossa liikkumiseen sekä jokamiehen oikeuksiin. Kilpailussa on 10 tehtävää, joihin voi harjoitella 4H-liiton tekemän Luontopolkuoppaan avulla. Opas on suunnattu 7–12-vuotiaille. 4H-piirit järjestävät luontopolkukilpailuja, joissa parhaiten pärjäävät pääsevät vuosittain järjestettävään valtakunnalliseen kilpailuun. (Henttonen 2000, 3–29.)

Kun nuori hallitsee luontopolkuun liittyvät asiat, on aika siirtyä metsätaitoilun pariin. Metsätaitokilpailut on tarkoitettu 13–28-vuotiaille kerryttämään taitoja metsänhoidosta ja puun myynnistä. Kilpailutehtävinä ovat esimerkiksi puuston pituuden ja tilavuuden arvioiminen sekä erilaisten kasvupaikkatyyppeiden tunnistaminen. Harjoittelun apuna voi hyvin käyttää 4H-liiton tekemää Metsätaito-opasta. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Taimi-Topi- ja taimirumba-kilpailuissa on kaksi sarjaa. Taimi-Topi on 6–12-vuotiaille järjestetty kilpailu, jossa tarkoituksena on istuttaa puun taimi ja täyttää kilpailukortti osallistuen arvotaan. Taimirumba on 13–28-vuotiaalle suunnattu kilpailu jossa kilpailu-aikana on tarkoitus istuttaa mahdollisimman paljon puun taimia. Parhaat palkitaan. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Koulutukset ja kurssit

4H-järjestö tarjoaa monia erilaisia valmiita kursseja ja koulutus pohjia. Metsä- ja luontoaiheisia ovat 4H-Taimikonhoitaja ja 4H-Yritys. 4H-taimikonhoidosta järjestetään haluttaessa koulutusta ja taimikonhoitotöitä. 4H-Yritys on 13–28-vuotiaan nuoren oma yritys, jonka kautta hän pääsee opettelemaan ja kokeilemaan käytännössä yrityksen pitämistä. Yrityksen toiminta voi olla laidasta laitaan aina kahvilatoiminnasta metsäyritykseen. (Suomen 4H-liiton Vuosikertomus 2009.)

Oppaat

Suomen 4H-liitto tuottaa erilaisia oppaita metsästä kiinnostuneille lapsille ja nuorille. Nykyään on muun muassa Luontopolkuopas, Metsätaito-opas, Taimitarhaopas ja Metsänviljelyopas. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

3.4.2 Metsissä Mahdollisuus -hanke

Toiminta-ajatus

Metsissä Mahdollisuus -hankkeen tarkoituksena on luoda metsä- ja luontoalan verkostoja, jotka innostavat lapsia ja nuoria metsäasioiden pariin. Ideana on, että metsäosaajat toteuttavat yhteistyössä opettajien kanssa monipuolisia metsäisiä tapahtumia. Verkostoitumisen tuloksena syntyivät metsätiimit. Metsätiimien koollekutsujana toimii paikallinen 4H-piiri tai -yhdistys, joka toimii erinomaisena linkittäjänä eri toimijoiden välillä. (Suomen 4H-liiton www-sivut 2010.)

Toteutus

Metsissä Mahdollisuus -malli perustuu kouluysteistyöhön ja toimintaan koulujen ulkopuolella. Mallin perusteella on luotu Metsissä Mahdollisuus -hankkeita, jotka koavat verkostoja paikallisella ja maakuntatasolla. (Herttuainen, Junnila, Lappalainen, Puustinen, & Ruuska 2006, 4.) Kyseessä on viestintäverkosto, jonka kautta ihmiset vaihtavat tietoa, ajatuksia, kannustusta ja arvioita. Viestintäverkoston avulla tietoja saadaan käyttöön siinä muodossa, missä ne on helppo sisäistää ja käyttää. (Silvennoinen 2008, 24.)

Metsissä Mahdollisuus -hankkeita aloitettiin muutamissa 4H-piireissä pilottihankkeina vuonna 2000. Sen jälkeen toiminta on laajentunut osittain myös muihin piireihin. Tämän hetkinen tilanne Metsissä Mahdollisuus -hankkeissa, on hyvin erilainen riippuen piiristä. Metsissä Mahdollisuus -hankkeiden varsinainen toiminta on hyvin laaja-alaista riippuen täysin toteuttajista ja resursseista. Tapahtumat ja toiminta vaihtelevat sen mukaan ketkä toimintaa vetävät. Vuosien varrella 4H-yhdistyksissä syntyneistä metsätiimeistä osa on yhä vakiintuneessa toiminnassa ja osa ei. Osassa piireistä varsinainen hanke on päättynyt, mutta toimintaa jatketaan. Joissakin 4H-yhdistyksissä on metsätiimitoimintaa, vaikka varsinaista hanketta ei olekaan ollut. (Ruuska 2010.)

Metsätiimitoimintaan ovat kaikki halukkaat tervetulleita. Metsätiimitoiminnassa on mukana laajasti toimijoita eri organisaatioista, muun muassa metsäkeskuksista, metsäteollisuudesta, luonnonsuojelujärjestöistä, metsänhoitoyhdistyksistä, suunnistus- ja metsästysseuroista sekä kouluista. 4H on mukana toiminnassa koolle kutsujana ja omalta osaltaan tapahtumien toteuttajana. Suomen Metsäsäätiö rahoittaa metsäkulttuuria ja osallistumispalkintoja hankkeisiin. (Ruuska 2010.)

Materiaali

4H-liitto on koonnut Metsissä Mahdollisuus -kansion, joka tarjoaa ideoita, vinkkejä ja tukea tapahtumien järjestämiseksi. Kansiota on vuosien varrella päivitetty, ja tällä hetkellä on menossa 5. painos. Kansion sisältö koostuu seuraavista aiheista: Metsä- ja luontokasvatus 4H:ssa, yhteistyöllä metsä tutuksi, toimijaverkosto, toimintamalleja, opettajien metsäpäivät sekä talous ja metsäsertifiointi. Monet 4H-piirit ja -yhdistykset

ovat myös tehneet omia materiaalejaan. Koska Metsissä Mahdollisuus on laaja kokonaisuus sisältäen kaikki 4H:n metsä- ja luontotoiminnat, tämä tutkimus selvittää suurelta osin myös Metsissä mahdollisuus -hankkeiden toimivuutta. (Herttuainen, Junnila, Lappalainen, Puustinen, & Ruuska 2006.)

3.4.3 Tulevaisuuden suunnitelmat

Tulevaisuudessa 4H-liitto jatkaa toimintamallien muokkausta ja kehittämistä yhä laadukkaammaksi tuotteistamalla malleja paremmin. Uutena on kaavailtu toimihenkilöiden 4H-metsäkoulua ja 4H-metsäpedagogikurssin pitämistä. Näillä pyritään antamaan varsinkin uusille toimihenkilöille kipinä metsä- ja luontoasioiden ylläpitämiseen 4H:ssa. (Ruuska 2010.)

4 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnan tilaa sekä tarkastella sen vastaavuutta yhdistysten tarpeisiin nähden. Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena. Haastattelumuotoina käytettiin kyselyä ja avointa teemahaastattelua. Kyselytutkimuksen ja haastatteluiden tarkoituksena oli kehittää ja antaa suuntaa 4H-liitolle metsä- ja luontotoimintaan.

4.2 Kyselyn toteuttaminen

4H-yhdistysten ja -piirien toimihenkilöt vastaavat paikallistasolla omien alueidensa metsä- ja luontotoiminnasta. Kyselytutkimus osoitettiin kaikille 359 toimihenkilölle, joilla on tietoa omasta metsä- ja luontotoiminnasta. Maantieteellisen laajuuden johdosta tutkimus oli tarkoituksenmukaisinta toteuttaa kyselytutkimuksena.

Resurssien optimoimiseksi kysely toteutettiin 4H:n oman intranetin kautta sähköisesti. Kysely toteutettiin Directo-julkaisujärjestelmän omalla lomakesovelluksella. Kysely (liite 1) ja ohjeet vastaamiseen (liite 2) lähetettiin sähköpostitse toimihenkilöille. Varsinaista kyselyn tavoiteprosenttia ei asetettu, sillä lähdettiin ajatuksesta, että kaikki

vastaavat. Kuitenkin sähköistä muotoa mietittiin paljon ja epäiltiin kyselyn osittain jäävän vastausmäärältään alhaiseksi, koska sähköpostia tulee nykyään kaikille liikaa.

Kysymyslomake jaettiin kolmeen osaan: Metsä- ja luontotoiminnan nykytilan kartoitus, Metsissä Mahdollisuus ja metsätiimit sekä metsä- ja luontotoiminnan tulevaisuus. Metsä- ja luontotoiminnan nykytilan kartoitus selvitti toimihenkilöiden taustoja ja nykyistä metsä- ja luontotoimintaa. Keskimäinen osio selvitti Metsissä Mahdollisuus-toimintaa, ja kolmas osio kyselystä selvitti yhdistysten näkökulmasta metsä- ja luontotoiminnan tulevaisuutta.

Kyselyn vastausajan ollessa puolessa välissä lähetettiin vielä muistutuspyyntö kyselystä. Muistutuspyyntö (liite 3) varmasti nosti hieman vastaajien määrää. Jokaisen tuli täyttää lomake omista lähtötiedoistaan. Osa kysymyksistä oli myös laitettu pakollisiksi, jotta kysymyksistä saadaan varmasti tietoa. Kyselyn yhteydessä järjestettiin arvonta kaikkien nimellä vastanneiden kesken (liite 4). Kyselyyn sai vastata myös nimettömästi. Arvonnan toivottiin nostavan vastausprosenttia.

4.3 Haastatteluiden toteuttaminen

Osana tutkimusta päätettiin tehdä haastatteluita yhdistysten toiminnanjohtajille. Haastattelut käsittelivät 4H:n metsä- ja luontotoiminnan visioita ja toimintaa selittäviä tekijöitä. Kysely (liite 5) oli jaettu viiteen kategoriaan: metsä- ja luontotapahtumat yhdistyksessä, verkostoituminen, resurssit, materiaalit ja koulutus. Haastateltavat toiminnanjohtajat valittiin satunnaisesti arpomalla yhdistysluettelosta. Määräksi sovittiin 10 satunnaista toiminnanjohtajaa. Haastattelut toteutettiin puhelimitse. Ennen varsinaisten haastatteluiden tekemistä kysymyksiä testattiin ulkopuolisilla koehenkilöillä. Haastateltavien kanssa sovittiin aluksi haastatteluiden ajankohta. Sopimalla ajankohta turvattiin kaikille sopiva rauhaisa vastausaika. Toiminnanjohtajille annettiin johdatus aiheeseen, minkä pohjalta toiminnanjohtajat kertoivat vapaasti näkemyksiään teema-haastattelun tyylisesti.

4.4 Vastausten analysointi

Kyselytutkimuksen vastaukset kerättiin ja analysointiin Excel-
taulukkolaskentaohjelmalla. Kyselytutkimuksen vastausmäärän johdosta ei ollut syytä
käyttää mitään erityistä laskentaohjelmaa. Kysely sisälsi sekä suljettuja kysymyksiä,
avoimia kysymyksiä että sekamuotoisia kysymyksiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara
1997). Avoimien kysymyksiä analysoinnissa käytettiin apuna luokittelua, jolla vasta-
ukset saatiin järkevään esitysmuotoon.

Teemahaastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina puhelimitse. Vasta-
ukset kirjattiin ylös puhelun aikana sekä muistinvaraisesti puheluiden jälkeen. Kaikki-
en haastatteluiden jälkeen vastaukset luokiteltiin teemoittain. Kaikki vastaukset tyypi-
teltiin eli kaikki haastatteluaiheet luokiteltiin kahteen tai useampaan tyyppiin keskeis-
ten seikkojen perusteella. Lopuksi tiedot yhdistettiin teemojen mukaisesti.

5 TULOKSET

5.1 Kysely 4H-yhdistyksille

Kysely (liite 1) lähetettiin 359 toimihenkilölle, joista 68 vastasi. Vastausprosentti oli
näin 19. Vastausprosentti on vaatimaton. Tulos on kuitenkin hyvä, jos sitä verrataan
4H-liiton muihin sähköisiin kyselyihin. Liian syvälle meneviä johtopäätöksiä ei tule-
kaan vastausprosentin valossa tehdä. Kysymykset, joihin vastaajat voivat valita use-
amman vastausvaihtoehdon, on kuvattu pylväsdiagrammein. Piirakkadiagrammein on
kuvattu kysymyksiä, joihin vastaajat valitsivat vain yhden vastauksen.

5.1.1 Metsä- ja luontotoiminnan nykytilan selvitys

Vastaajien taustat

Suurin osa vastaajista on työskennellyt yli 10 vuotta 4H:n toimihenkilönä, mutta myös
uusia työntekijöitä vastasi kyselyyn (kuva 3). Monet harrastivat retkeilyä, marjastusta
tai sienestystä, ja noin 30 %:lla vastaajista oli myös metsäalan koulutusta. Metsä- ja
luontotoimintaan vastaajista noin puolet käyttää alle 10 % työajasta.

Kuva 3. Vastanneiden toimihenkilöiden työskentelyaika 4H-yhdistyksessä

Metsätapahtumat

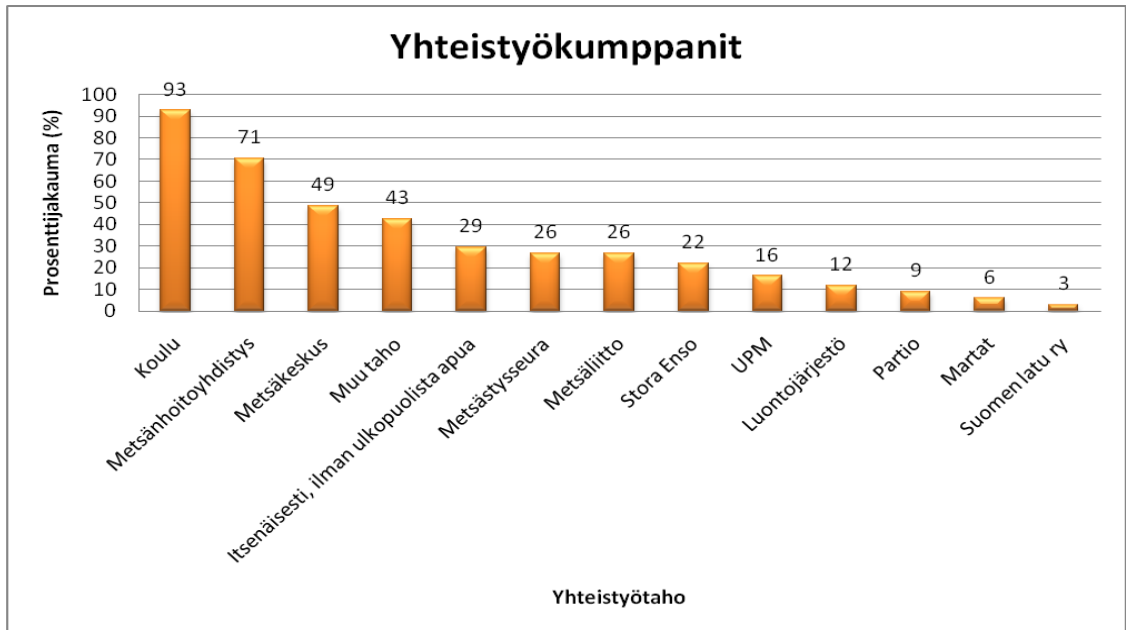
Tapahtumien määrä vaihteli hyvin paljon yhdistyksittäin. Osa yhdistyksistä kertoi, että ei ole järjestänyt metsä- ja luontotoimintaa ollenkaan, ja eräs yhdistys vastasi järjestäneensä jopa 35 metsä- ja luontotapahtumaa vuoden aikana. Pääasiassa tapahtumien määrä kuitenkin oli 1–10 kpl/yhdistys.

Kysyttäessä ”Minkä ikäisille 4H-yhdistyksenne järjestää metsä- ja luontotoimintaa” vastaajista 88 % sanoi järjestävänsä toimintaa 7–12-vuotiaille ja 65 % vastasi järjestävänsä 13–16-vuotiaille. Koko perheelle toimintaa järjesti 25 % vastaajista. Kysymykseen sai vastata useamman vaihtoehdon. Osallistujamäärältään tapahtumista 80 % oli suunnattu 0–50 henkilölle ja 15 % tapahtumista 50–100 henkilölle. Vain muutama vastaajista sanoi tapahtumien keskimääräiseksi osallistujamääräksi yli 300 henkilöä.

Yhteistyökumppanit

Yhdistyksillä on monia yhteistyökumppaneita. Kysymyksessä annettiin mahdollisuus valita useita yhteistyökumppaneita. Eniten yhteistyötä yhdistykset tekivät koulujen 93 %, metsänhoitoyhdistysten 71 % ja metsäkeskusten 49 % kanssa (kuva 4). Kohtaan ”muu taho” oli mainittu muun muassa SPR, Biowatti, seurakunta, pankit, päiväkotit,

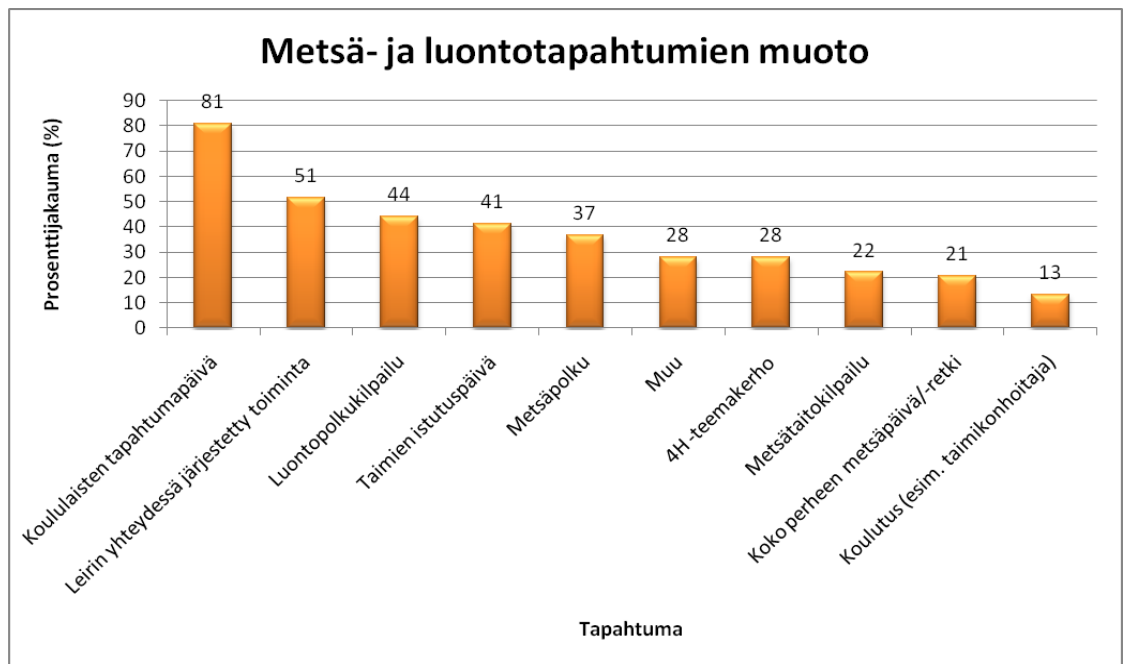
riistanhoitoyhdistys, kyläyhdistys, Tielaitos, Metsähallitus, Tapion siemenkeskus, kunnat, Vapo ja metsäkoulut.

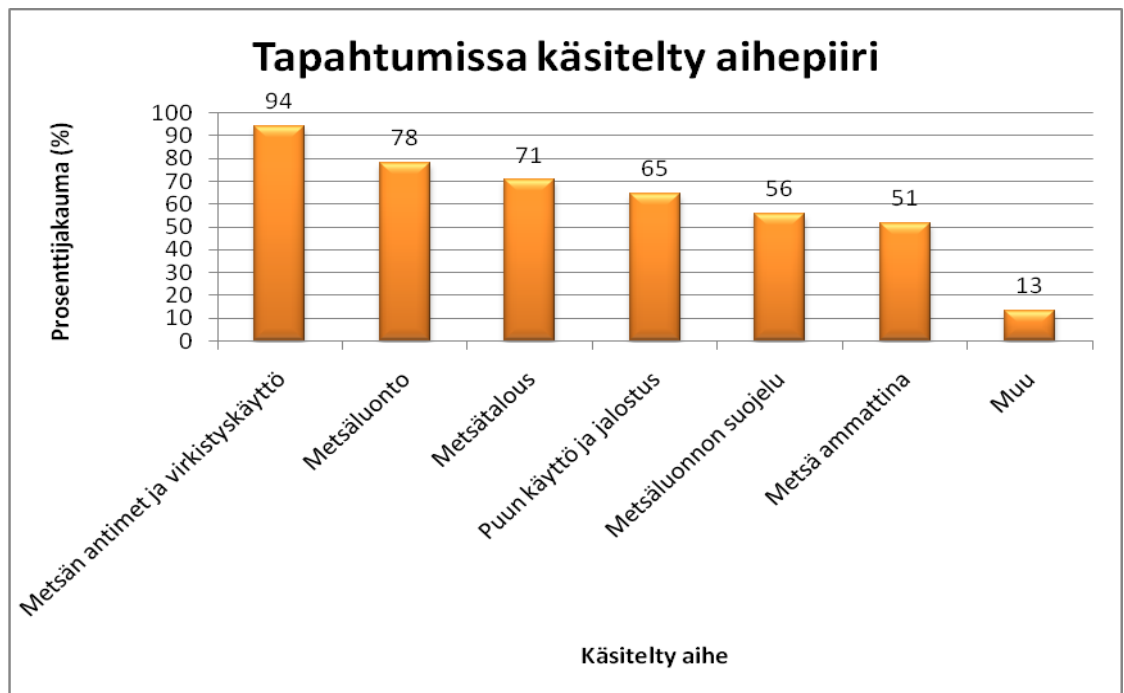
Kuva 4. Metsä- ja luontotoiminnassa mukana olevat yhteistyökumppanit

Kysyttäessä metsä- ja luontotapahtumien järjestäjää 35 % vastaajista kertoi toiminnanjohtajan järjestävän toiminnan yksin. 28 %:ssa tapauksista metsätiimi järjesti yhdessä toimintaa ja 24 %:ssa 4H:n työntekijät toimivat yhdessä. Lisäksi 6 % järjesti tapahtumat metsävastaavan ja toiminnanjohtajan kanssa. Loput toteuttivat toimintaa ulkopuolisella avustuksella.

Yhdistyksen tapahtuman laatu ja tapahtumissa käsitelty aihe jakaantui yhdistyksittäin. Yleisimmiksi tapahtuman laaduksi nousivat koululaisten tapahtumat ja leirien yhteydessä järjestetty toiminta (kuva 5). Muita esille nousseita tapahtumia olivat Kuusamon vaellus, eräkurssi, yrttien keräys, ongintakilpailut, metsätyömaihin tutustumiset ja yölliset metsäretket. Tapahtumissa käsitellyimmäksi aiheeksi nousivat metsän antimet ja käyttö (kuva 6).

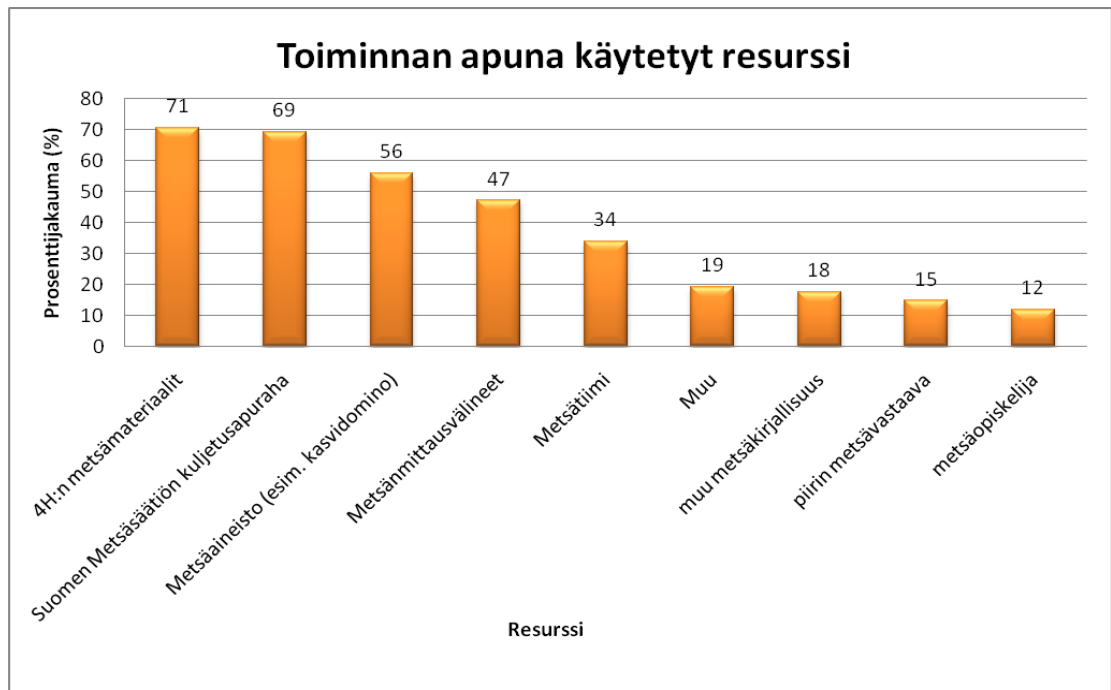
Kuva 5. 4H-yhdistyksissä käytettävä metsä- ja luontotoiminnan muoto

Kuva 6. Metsä- ja luontotapahtumissa käsitellyiden aiheiden määrät

Resurssit

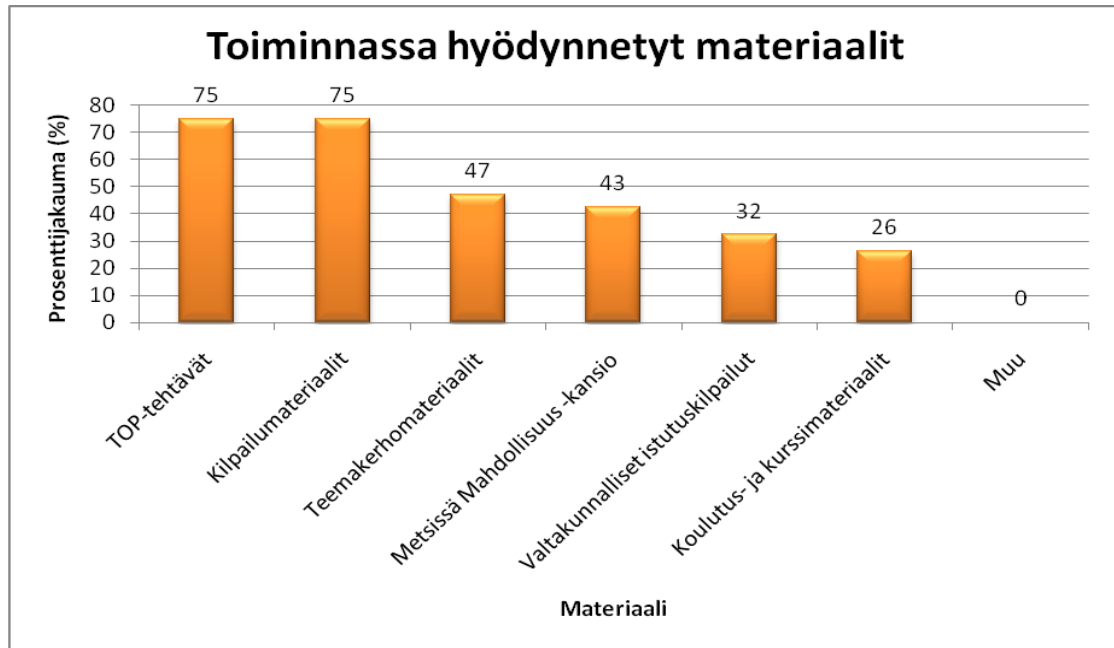
Resurssien käyttöä koskevassa kysymyksessä toimihenkilöitä pyydettiin valitsemaan kaikki käyttämänsä resurssit. Tärkeimmiksi nousivat 4H:n metsämateriaalit, joita vastaajista oli käyttänyt 71 % (kuva 7). Suomen Metsäsäätiön tarjoama kuljetusapuraha nousi toiseksi 69 %:lla. Muihin vaihtoehtoihin oli mainittu metsäalan ammattilaiset, netistä kootut materiaalit ja harjoittelijat.

Kuva 7. Metsä- ja luontotoiminnan apuna käytetyt resurssit

Materiaalit ja rahoitus

Suomen 4H-liiton materiaaleista tärkeimmäksi nousivat 75 %:lla TOP-tehtävät ja kilpailumateriaalit (kuva 8). Teemakerhomateriaaleja oli käyttänyt 47 % vastaajista ja Metsissä Mahdollisuus -kansiota 41 %. Neljä vastaajaa oli vastannut muita ehdotuksia, mutta vastaukset jouduttiin hylkäämään, koska kyseessä eivät olleet 4H-liiton materiaalit. Vastaajat käyttivät yleensä useampaa kuin yhtä vaihtoehtoista.

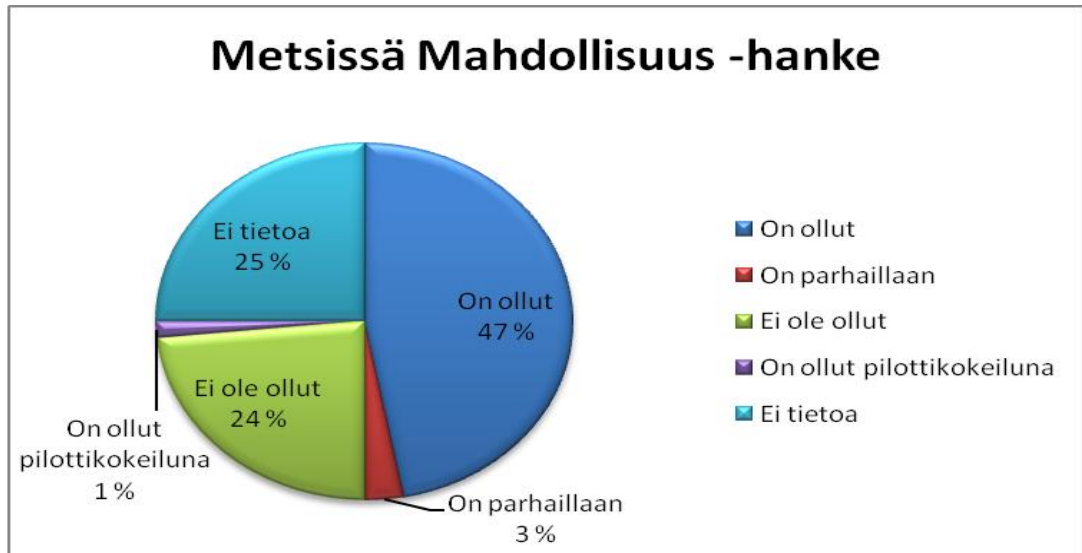
Kuva 8. 4H-yhdistyksissä hyödynnetyt materiaalit

Rahoituksesta kysyttäessä 49 % vastaajista sanoi hakeneensa rahoitusta metsä- ja luontotoimintaan, loput eivät olleet hakeneet. Vastaajista 62 % sanoi kuitenkin tietävänsä, mistä rahoitusta voi saada.

5.1.2 Metsissä Mahdollisuus ja metsätiimit

Metsissä Mahdollisuus -hanke

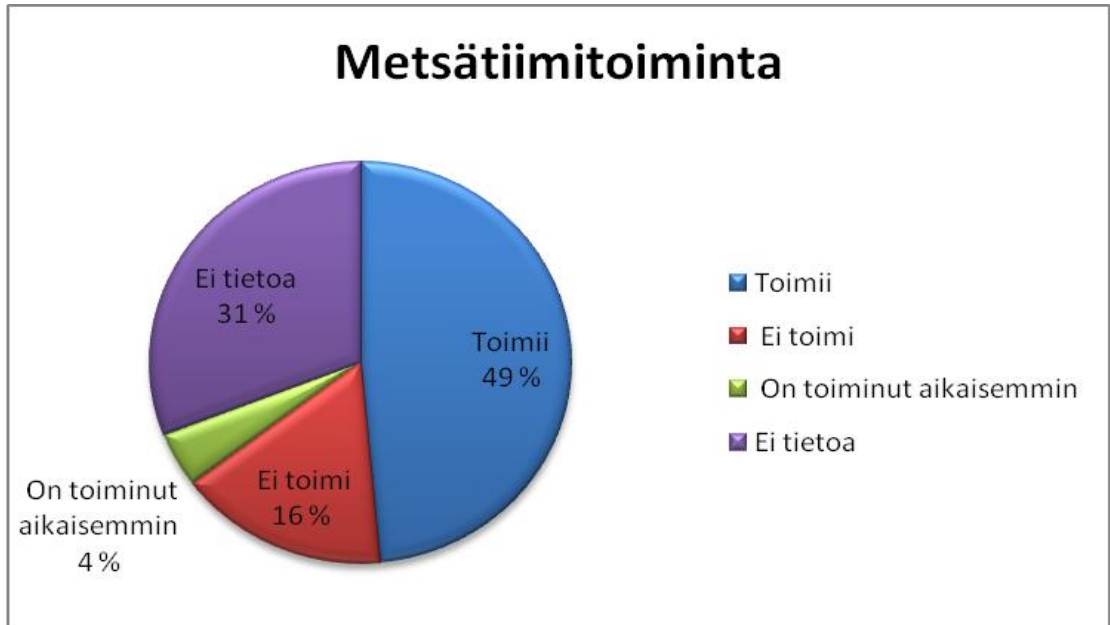
Kyselylomakkeen keskivaiheilla oleviin Metsissä Mahdollisuus- ja metsätiimikysymyksiin vastasivat vain ne, joiden yhdistyksissä oli ollut Metsissä Mahdollisuus-hankkeita. Noin 50 % vastaajista kertoi yhdistyksessä olleen tai olevan jossakin muodossa Metsissä Mahdollisuus -hanke (kuva 9).

Kuva 9. Metsissä Mahdollisuus -hanke 4H-yhdistyksissä

Metsätiimit

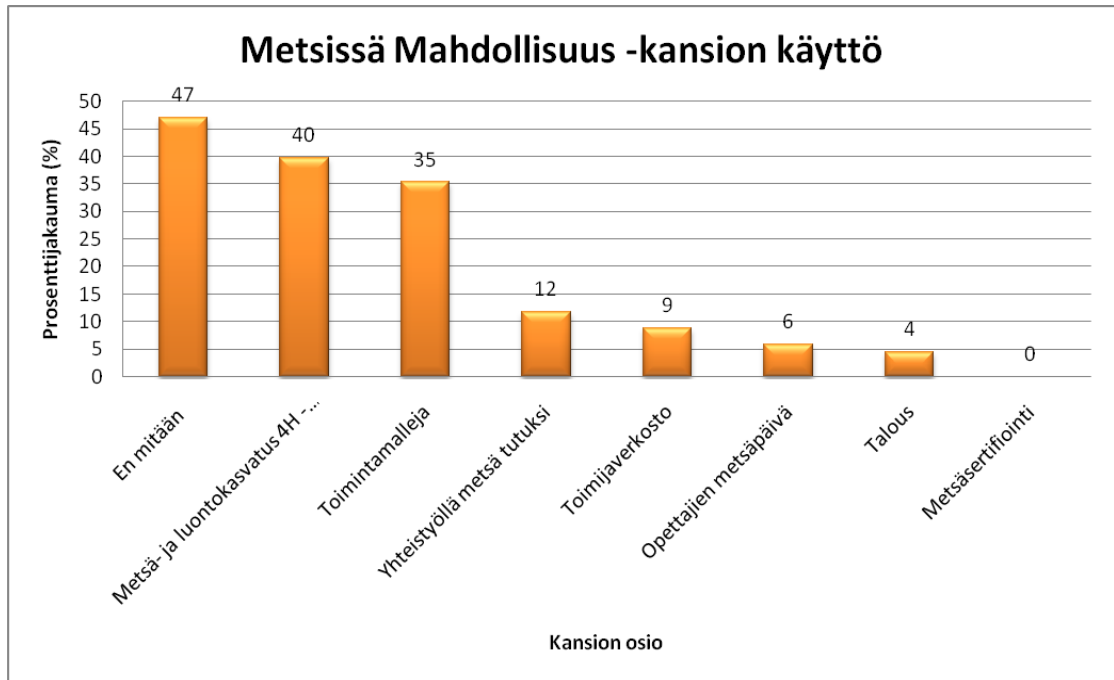
Metsätiimitoiminnasta kysyttäessä 49 % vastaajista sanoi metsätiimin toimivan ja 16 % ei toimivan (kuva 10). Kysymykseen ”Montako tapahtumaa metsätiimi järjestää?” suurin osa vastasi, että metsätiimiä ei ole. Metsätiimin toimiessa tapahtumia järjestettiin lähinnä yksi sama tapahtuma vuosittain (26 %) tai vuosittain useita eri tapahtumia (16 %). Metsätiimitoiminnassa olevien organisaatioiden määrää ei osannut sanoa vastaajista 57 %. Yhteistyöorganisaatioita näyttäisi kuitenkin olevan tasaisesti 2–10 metsätiimissä. Metsätiimissä toimivat organisaatiot ovat suhteessa samat kuin yhteistyökumppanitkin kuvassa 4, mutta määrä kaikissa on tasaisesti pienempi.

Kuva 10. Metsätiimitoiminta 4H-yhdistyksissä

Metsissä Mahdollisuus -kansio

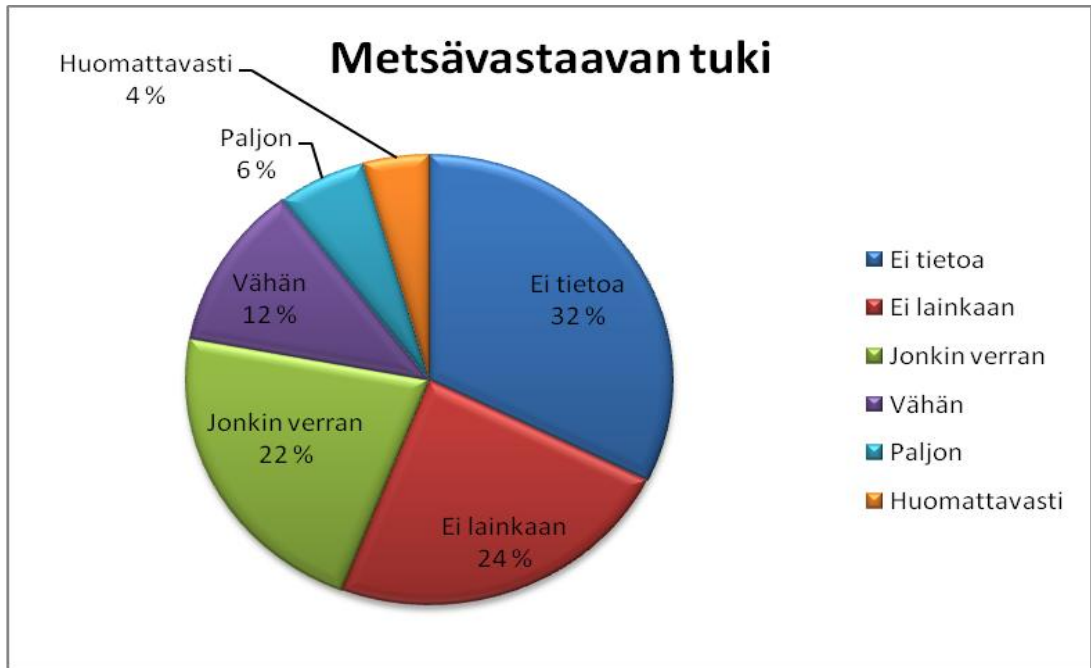
Metsissä Mahdollisuus -kansiota ei käytä lainkaan 47 % vastaajista (kuva 11). Kansiota käyttävien keskuudesta nousi kaksi osa-aluetta selkeästi yli toisten: Metsä- ja luontokasvatus 4H-järjestössä 40 % ja toimintamallit 35 %. Varsinaisia harjoituksia kansiota ei juurikaan käytetä, sillä vain 37 % käyttää harjoituksia osittain mukailtuna ja 12 % joitakin harjoituksia. Harjoitusten käytännön toimivuutta ei ole myöskään kokeiltu luonnossa, sillä 40 % ei ollut kokeillut harjoituksia, 37 % vastasi harjoitusten toimivan hyvin ja 21 % sanoi niiden toimivan osittain. Vain 3 % sanoi niiden toimivan huonosti. Kyselyssä sai valita useita osa-alueita.

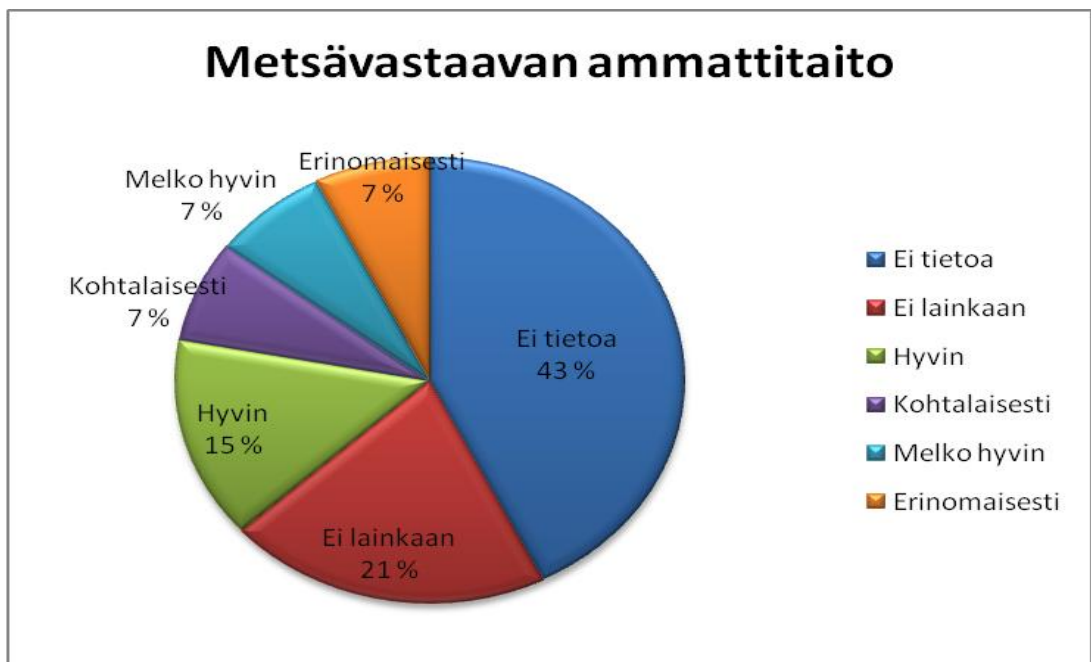
Kuva 11. Toimihenkilöiden käyttämät osiot Metsissä Mahdollisuus -kansioista

Metsävastaava

Metsävastaava löytyy vastaajien mukaan piirin alueelta 49 % varmuudella, 29 %:lla ei ole tietoa, onko piirissä metsävastaavaa, ja 22 %:n mukaan piirissä ei ole metsävastaavaa. Kyselyssä selvitettiin, kuinka paljon metsävastaavat ovat tukeneet toimihenkilöitä metsä- ja luontotoiminnan järjestämisessä. Lisäksi kartoitettiin metsävastaavien ammattitaitoa. Vastaajista 32 % ei osannut sanoa, paljonko metsävastaavasta oli ollut tukea metsätoimintaan (kuva 12). Vastanneista vain 10 % koki metsävastaavasta olleen paljon tai huomattavasti apua. Vastaajista 21 % sanoi, että metsävastaava ei osannut lainkaan vastata metsätoiminnan tehtäviin (kuva 13). Metsävastaavan tuki ei saanut hyvää palautetta, koska metsävastaavana toimii usein 4H:n toimihenkilö, jolla ei ole yhtään enempää osaamista metsä- ja luontoasioista kuin kollegoilla. Toisin sanoen metsävastaavista ei koeta olevan apua nykyisessä muodossa.

Kuva 12. Metsävastaavan tuki metsä- ja luontotoiminnassa

Kuva 13. Metsävastaavan ammattitaito metsä- ja luontoasioissa

Metsäsertifiointi

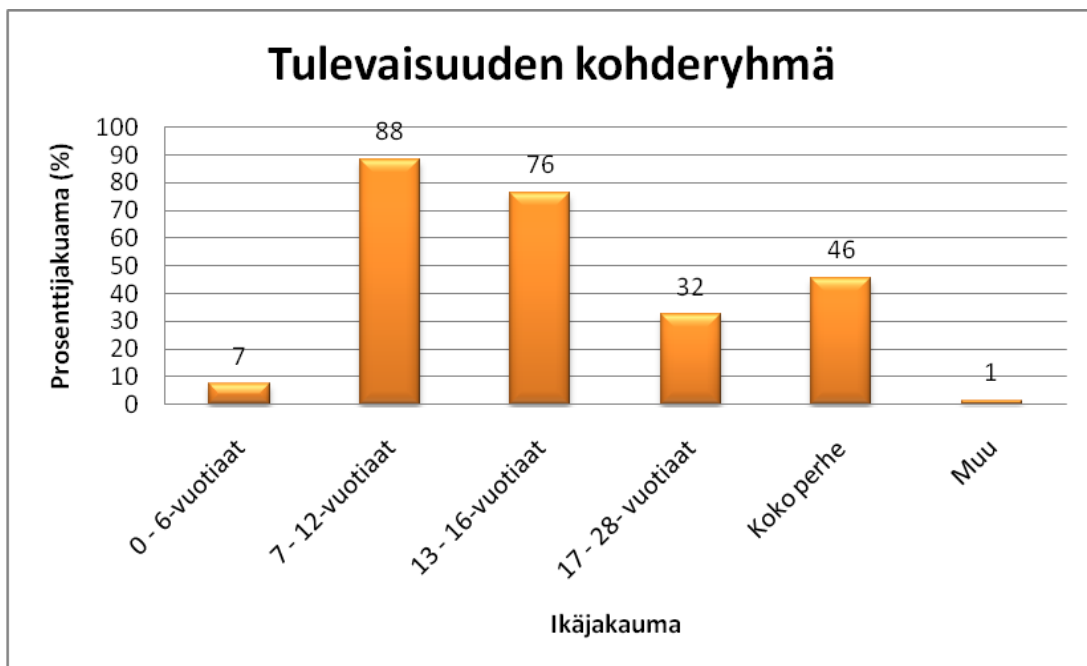
Metsäsertifioinnin kriteeri 25 koskettaa kaikkia toimihenkilöitä, jotka ovat yhteydessä metsäalaan sekä lapsiin ja nuoriin, joten metsäsertifioinnin kriteerin vaikutusta työhön kysyttiin myös kyselyyn vastanneilta. Vastanneista 40 % koki, että kriteerillä ei ole ollut minkäänlaista vaikutusta työhön. Vastaajista 35 % ei ollut kuullut edes koko asiasta, mikä on huolestuttavaa. Kuitenkin 25 %:n mielestä kriteeri on tehostanut toimintaa. Kukaan ei kokenut kriteerin hankaloittaneen työtä.

5.1.3 Metsä- ja luontotoiminnan tulevaisuus

Metsätapahtumat

Vastaajista 79 % pitäisi metsä- ja luontotapahtumat osallistujamäärältään samankokoisina kuin tälläkin hetkellä, 18 % kasvattaisi tapahtumien osallistujamääriä ja 3 % toiveuttaisi tapahtumat nykyistä pienimuotoisempina. Tapahtuman kestoksi tulevaisuudessa 50 % vastaajista sanoi puoli päivää, 32 % sanoi tapahtumien olevan tulevaisuudessa koko päivän tapahtumia.

Tulevaisuudessa vastaajat aikovat keskittää metsä- ja luontotoimintansa 7–12-vuotiaille sekä 13–16-vuotiaille (kuva 14). Vertaillessa nykyisiä ja tulevaisuuden kohderyhmiä, voidaan todeta 0–6-vuotiaille järjestettävän toiminnan vähenevän, mutta 13–17-vuotiaiden toiminnan lisääntyvän. Lisäksi tulevaisuudessa uskotaan järjestettävän enemmän tapahtumia koko perheelle. Kysymyksen kohdassa ”muu” eräs toimihenkilö vastasi toimintaa järjestettävän 0–18-vuotiaille.

Kuva 14. Tulevaisuudessa 4H-yhdistysten kohderyhmä metsä- ja luontotoiminnassa

Tulevaisuudessa vastaajista 54 % uskoo metsä- ja luontotoiminnan pysyvän määrältään samana kuin nykyään. Määrän kasvuun uskoo kuitenkin jopa 40 %, ja loput 6 % uskovat metsätoiminnan pienentymiseen. Metsätoiminnan määrän pienentymistä perusteltiin aika- ja rahapulalla. Osa vastaajista uskoi määrän pysyvän samana, koska toiminta on vakiintunutta ja toiminnalle on tietty kysyntä. Osa uskoi määrän kasvavan, koska asia on ajankohtainen, tulevaisuuteen on jo suunniteltu enemmän metsätoimintaa ja uudet toiminnanjohtajat koulutuksen saaneina lisäävät toimintaa.

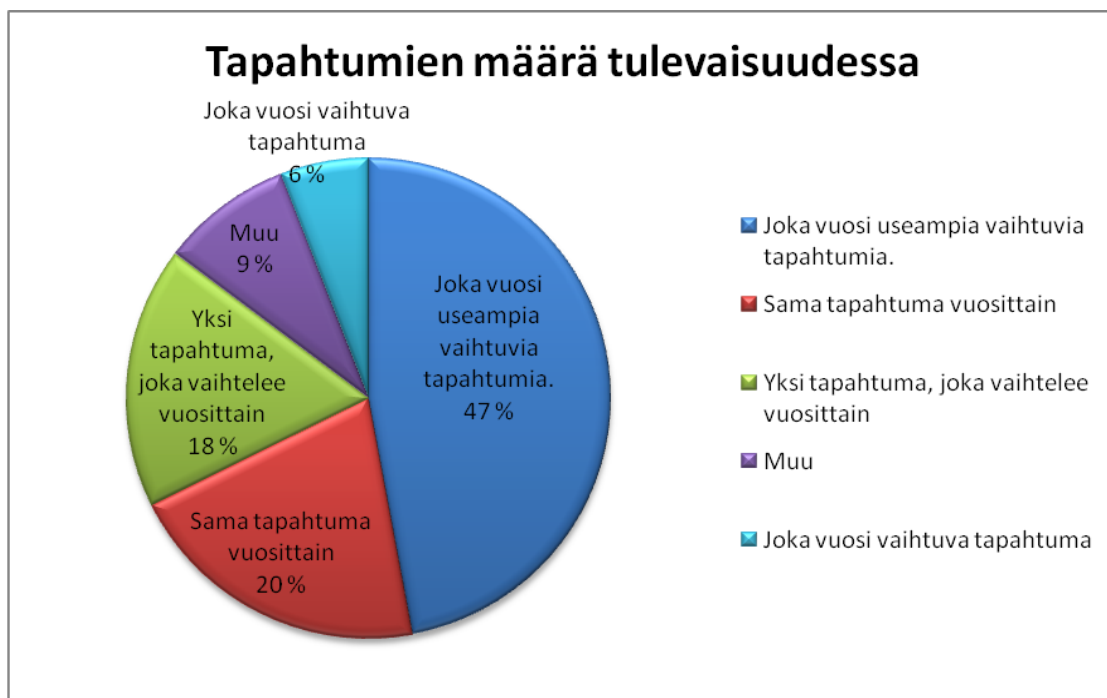
Kysyttäessä ” Kuinka usein aiotte järjestää metsä- ja luontotapahtumia tulevaisuudessa ” 47 % sanoi järjestävänsä joka vuosi useampia vaihtuvia tapahtumia (kuva 15). Kohtaan ”muu” oli vastattu suurimmaksi osaksi järjestettävän sekä samoja tapahtumia vuosittain, että vaihtelevia tapahtumia vuosittain. Muutama ei osannut vastata kysymykseen, koska he jäivät pois töistä vuodenvaihteessa.

Koulutus

Kyselylomakkeessa selvitettiin, millaista koulutusta vastaajat kokevat tarvitsevansa työnsä tueksi. Vastauksessa tuli laittaa kolme tärkeintä asiaa järjestykseen. Vastauksia tulkittaessa tärkeimmälle annettiin kolme pistettä, toiseksi tärkeämmälle kaksi pistettä ja kolmanneksi tärkeimmälle yksi piste. Vastauksista 14 jouduttiin jättämään pois las-

kuista, koska kysymykseen ei ollut vastattu ollenkaan tai kaikki oli määritetty yhtä tärkeäksi ohjeiden vastaisesti. Hyväksytysti vastanneiden 54 vastaajan mukaan eniten 113 pisteellä haluttaisiin koulutusta metsä- ja luontoharjoituksiin eri-ikäisille. Toiseksi nousi 71 pisteellä halu saada tietoa mahdollisista yhteistyökumppaneista ja verkoston rakentamisesta. Talouden järjestäminen sai 58 pistettä, tietoa metsätaloudesta sai 48 pistettä ja 26 pistettä kertyi sille, kuinka järjestää tapahtuma. Kohta ”muu” sai 8 pistettä. Tässä vastaajat olivat maininneet metsäpedagogiset taidot, piirin järjestämät tapahtumat ja erilaiset toimintamallit.

Vastaajilta selvitettiin myös, mitä elämyksiä tarjoavaa he haluaisivat 4H-järjestöön. Vastauksina olivat muun muassa: "Geokätköilyä olisi mukava kokeilla!", "Perinteisiä asioita, miten luontoa ja metsää voi hyödyntää, mutta nykyaikaisella tavalla ja nykyajan tarpeet huomioiden.", "Miten olisi vaellusleirit?", "Vielä GPS-suunnistusta, luontofresbee, luontoextremekilpailu" ja "Vaellus, eräleirit".

Kuva 15. 4H-yhdistysten metsä- ja luontotapahtumien määrä tulevaisuudessa

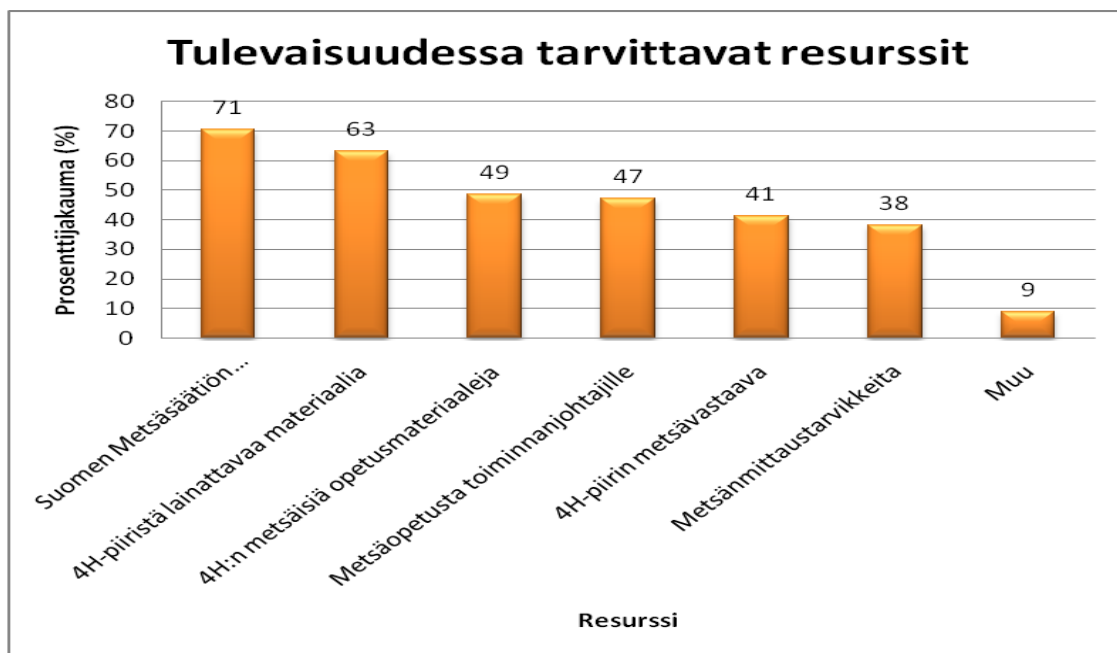
Yhteistyökumppanit

Kyselyssä selvitettiin, kenen kanssa toimihenkilöt haluaisivat mieluiten järjestää metsä- ja luontotoimintaa tulevaisuudessa. Vastaukset koostuivat samoista yhteistyökumppaneista, jotka ovat jo nyt mukana. Lisäksi suuri osa vastaajista oli valinnut

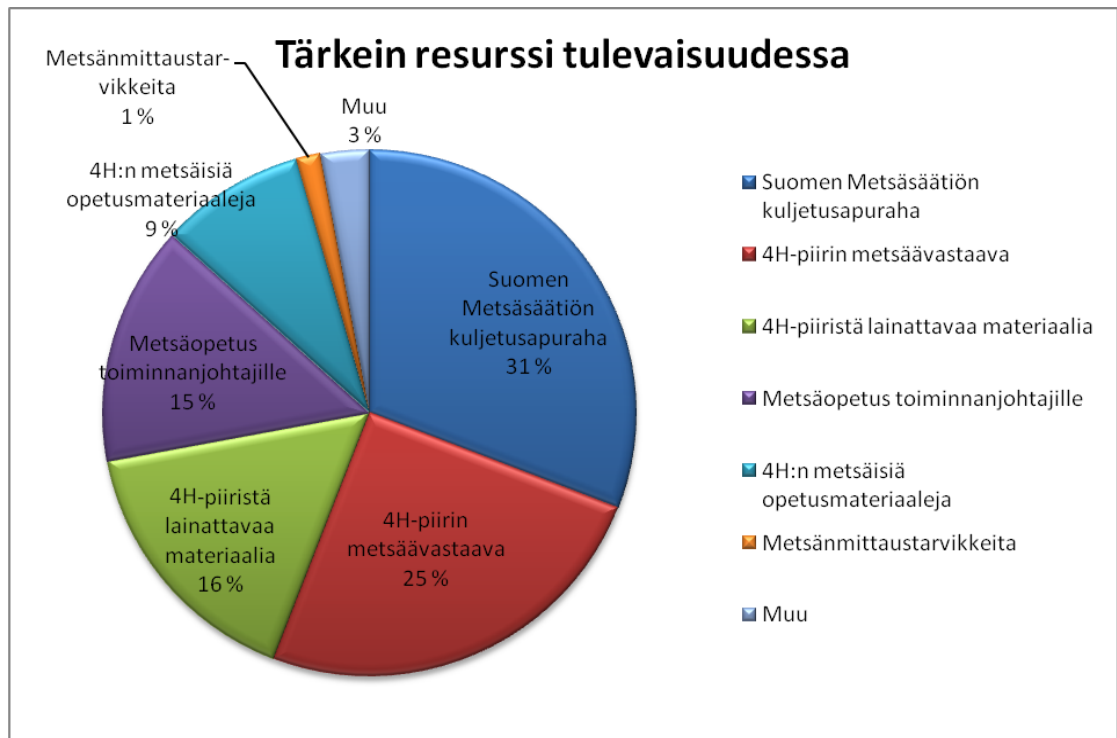
kaikki vaihtoehdot, mikä kertoo toimihenkilöiden haluavan mahdollisimman paljon yhteistyökumppaneita. Muutaman vastaajan mukaan olisi hyvä olla paljon yhteistyökumppaneita, kunhan ne jakaantuvat useampaan tapahtumaan. Toiminnassa mukana olevien organisaatioiden määräksi 75 % vastaajista arvioi olevan nykyistä vastaavan määrän, 19 % vastaajista arvioi määrän olevan suurempi ja 6 % pienempi.

Resurssit

Vastaajat kokivat Suomen Metsäsäätiön myöntämän kuljetusapurahan tärkeimmäksi resurssiksi tulevaisuudessa 71 %:lla (kuva 16). Myös erilaiset materiaalit ja koulutus toiminnanjohtajille nousivat korkealle. Lisäksi vastaajat kokivat tarvitsevansa lisää käsipareja tekemään töitä, taloudellista tukea ja metsävastaava joka on metsäalan ammattilainen. Vastaajat saivat valita vastauksiin useampia vaihtoehtoja. Vastaajilta kysyttiin lisäksi, minkä he kokevat edellisistä vaihtoehdoista tärkeimmäksi, jos saisivat valita vain yhden vaihtoehdon. Tärkeimmäksi nousi edelleen Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahan 31 %:n vastausosuudella (kuva 17). Seuraavaksi nousi 25 %:n osuudella 4H-piirin metsävastaava ja 16 %:lla 4H-piiristä lainattava materiaali.

Kuva 16. 4H-piiriltä tai -liitolta tarvittavat resurssit tulevaisuudessa

Kuva 17. Toimihenkilöiden tärkeimmäksi kokema resurssi tulevaisuudessa

5.2 Kysely 4H-piireille

Kysely osoitettiin myös 4H-piireille. Vastauksia tulkitessa piirien vastaukset eroteltiin erilleen. Erottelun aikana huomattiin, että kaikista muista paitsi neljästä piiristä oli saatu yhdet vastaukset. Kyseisille neljälle piirille lähetettiin erikseen vielä pyyntö vastata kyselyyn, koska toivottiin saatavan jokaisesta piiristä yksi vastaus, jotta tuloksia olisi voinut verrata keskenään. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, sillä vain kaksi piiriä vastasi myöhemmin. Kaksi ei vastannut: Etelä-Pohjanmaan ja Kaakkois-Suomen piirien vastaukset jäivät puuttumaan. Etelä-Pohjanmaalla metsävastaava vaihtui vuodenvaihteessa, ja Kaakkois-Suomessa oli muuten ongelmia. Vastauksia saatiin 12 piiristä. Muutamasta piiristä puuttumaan jääneiden vastausten vuoksi vastauksia verrataankin yhdistysten vastauksiin. Näin saadaan tietoa siitä, miten piirien ja yhdistysten toiminnot eroavat.

5.2.1 Piirien metsä- ja luontotapahtumat

Piirien kannalta kyselyyn vastanneista kaikilla paitsi yhdellä on metsäalan koulutusta tai metsäkurssseja käytynä. Työssäolovuodet vaihtelevat yhdestä vuodesta yli kymme-

neen vuoteen. Piirien henkilöt käyttävät työajastaan metsä- ja luontotoimintaan noin 10 %, paitsi Hämeen piirin metsävastaava, joka käyttää yli 60 %.

Piirit järjestävät keskimäärin 1–5 metsä- ja luontotapahtumaa vuodessa itse, ja koko piirien alueella tapahtumia on 20–100 kpl. Toiminnan määrää perusteltiin seuraavilla kommentteilla: "Koko ajan oppii uutta ja kehittyy tapahtumien järjestäjänä.", "Oppii myös tuntemaan eri yhdistysten toimijat ja yhteydenpito eri toimijoihin on luontevaa.", "Toiminnanjohtajat myös osaavat vaatia yhä enemmän toimintaa ja nimenomaan laadukasta toimintaa.", "4H-tarjonta monipuolista, jossa jokaisella osa-alueella omat tarpeensa ja prioriteettinsa.", "On keskityttävä siihen mitä osataan eli siksi tämä on yhä ajankohtaisempi toimintateema."

Tapahtumat on suunnattu lähinnä 7–12- ja 13–16-vuotialle. Tapahtumien kesto ja aiheet vaihtelevat aivan kuten yhdistyksissä. Piirit järjestävät kuitenkin metsätaito- ja luontokilpailuja yleisimmin. Kaikissa piireissä Kainuuta lukuun ottamatta toimii metsätiimi. Metsäsertifiointi on tehostanut toimintaa kahdeksan vastaajan mukaan ja kaksi ei ollut kuullutkaan siitä. Piireistä yhdeksän oli hakenut rahoitusta ja kolme ei.

5.2.2 Piirien resurssit ja tulevaisuus

Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että piirit hyödyntävät myös enemmän 4H-liiton materiaaleja ja resursseja kuin yhdistykset. Piirit olivat myös yksimielisiä siitä, että toiminnanjohtajille tarvitaan metsäopetusta. Tärkeimmiksi resursseiksi piirit nostivat Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahan ja metsävastaavan. Metsävastaavan ammattitaitoa piirit eivät arvostelleet ollenkaan, koska suurin osa vastaajista toimii kyseisessä virassa. Kuusi piiriä oli hyödyntänyt Metsissä Mahdollisuus -kansiota osittain ja loput eivät lainkaan.

Piirien keskuudesta nousi seuraavia tulevaisuuden toiveita: "Kaikki uusi on tervetullutta.", "Metsäisiin Facebook -sivuihin toivoisin apuja.", "Semmoista toimintaa, joka välillisesti tai suoraan saa nuoret kiinnostumaan ko. aloista ja tekemään oikeat koulutusvalinnat." ja "Esimerkkejä ja ideoita miten yli 12-vuotiaita saadaan mukaan toimintaan."

5.3 Haastattelut 4H-yhdistyksille

Kaikille mukaan arvotuille 10 toiminnanjohtajille soitettiin. Valitettavasti yksi ei ehtinyt vastaamaan kysymyksiin toimiston muuton takia. Siksi vastaukset jäivät yhdeksään. Tilalle ei arvottu ketään, koska vastaamattomuus kertoo osittain asenteesta metsä- ja luontotoimintaan. Puheluita jouduttiin joidenkin kanssa sopimaan ja siirtämään monesti, koska toiminnanjohtajilla ei ollut aikaa vastaamiseen. Luottamuksellisuussyistä vastaajien nimiä ei kerrota.

Haastatteluiden lähtökohtana oli visioiden ja toimintaa selvittävien tekijöiden esille saaminen. Lähtökohtaa pyrittiin aukaisemaan aihealueittain ja tarkentavia apukysymyksiä tekemällä. Koska haastateltavista toiminnanjohtajista suuri osa oli juuri työnsä aloittaneita, tietoja metsä- ja luontotoiminnasta ei juuri ollut. He eivät olleet ehtineet miettimään metsä- ja luontotoimintaa.

Jokainen toiminnanjohtaja kertoi yhdistyksessä järjestettävän metsä- ja luontotoimintaa, mutta vain muutamia tapahtumia vuodessa. Toimintaa järjestetään lähinnä kouluille. Tapahtumia on vähän vähäisen kysynnän ja aikataulujen hankalan yhteen sovittamisen takia. Yhteistyökumppaneita tapahtumien järjestämiseen oli kaikilla vanhoilla toiminnanjohtajilla, mutta uusilla toiminnanjohtajilla ei.

Toiminnanjohtajien mukaan ajasta ja rahasta on eniten pulaa. He kokevat tarvitsevänsä lisää aikaa tai ihmisiä tekemään metsä- ja luontotoimintaa. Erään toiminnanjohtajan mukaan ”Käsi pareihin tarvitaan kuitenkin rahaa”. Yli puolet toiminnanjohtajista ei tiennyt, onko piirin alueella metsävastaavaa. Kaikki kuitenkin toivoivat erillistä metsäihmistä, jonka aika riittäisi toiminnan tekemiseen. Toisaalta kaikki olivat sitä mieltä, että metsävastaavan tulee olla metsäalan ihminen. Eräs toiminnanjohtajista ehdotti että metsävastaava voi olla toiminnanjohtaja, jos hän on tietoinen metsäasioista, ja hänelle maksetaan erillinen bonus metsätapahtumien järjestämisestä. Kaksi uutta toiminnanjohtajaa koki, että erillisen metsävastaavan kautta oma kiinnostus metsäasioihin voisi myös nousta, kun olisi joku kannustamaan toimintaan.

Erään toiminnanjohtajan mukaan ”Pitää olla erillinen metsävastaava. Ei voida olettaa että nuoriso-ohjaajalla on taitoja metsätoimintaan”. Metsä- ja luontotoiminta on toi-

minnanjohtajien mukaan heidän harteillaan, mutta koulutusta ja osaamista metsäasioihin ei ole. Yhteistyökumppaneiden tietoja käytetään hyväksi. Yksi toiminnanjohtajista totesi suoraan, että kiinnostusta asioiden tekemiseen on, mutta koska osaamista ei ole tapahtumia ei tulla järjestämään. Kaikki toiminnanjohtajat olivatkin kiinnostuneita 4H-metsäkoulusta ja 4H-metsäpedagogin tittelistä, kunhan koulutus järjestetään sellaisena päivänä, että pystyy osallistumaan. Eräs pohjoisen toiminnanjohtaja toivoi myös koulutuksen tapahtuvan piireittäin, koska ei lähde koulutukseen, jos sitä ei järjestetä lähellä.

Toiminnanjohtajat kokivat tarvitsevänsä lisää valmiita helppoja toimintamalleja. Toivottiin muun muassa piireiltä lainattavia hyvälaatuisia tehtäväplakatteja - siis materiaalia, joka ei vie paljon tilaa ja joka on suoraan otettavissa käyttöön luontopolkutehtävien tapaan. ”Narulla puuhun vain kiinni -tyyliset plakaatit, säästäisivät aikaa ja rahaa. Olisi hyvä olla monia erilaisia, niin ei tarvitse käyttää aikaa uusien tekemiseen.” totesi eräs toiminnanjohtaja. Materiaaleja tehdään paljon itse, koska valmiita ei tunnu olevan yhdistyksissä eikä piireissä. Muutama toiminnanjohtaja kertoo kuitenkin hyödyntävänsä osittain 4H-liiton tekemiä materiaaleja.

6 TULOSTEN TARKASTELU

6.1 Virhelähteet

Vastausprosentin ollessa vähäinen tulokset ovat osiltaan vääristyneitä. Voidaan olettaa, että tutkimukseen ottivat suurimmilta osin osaa sellaiset toimihenkilöt, jotka ovat kiinnostuneita metsä- ja luontotoiminnasta. Tutkimustulokset voivat siis antaa liian positiivisen kuvan metsä- ja luontotoiminnasta. Vaatimatonta vastausprosenttia selittää osiltaan toiminnanjohtajien tiheä vaihtuvuus sekä metsä- ja luontotoiminnan järjestämisen vähäinen määrä.

Kyselylomake oli laadittu huolellisesti. Lomakkeessa annettiin moniin kysymyksiin vaihtoehdoksi ”muu”, ja vaihtoehdot oli luotu siten, että vastaajan piti ottaa kantaa asioihin. Ainoastaan viimeisessä kyselysarjassa kysymyksessä 8 vastauksia oli vaikea tulkita, koska kaikki vastaajat eivät olleet laittaneet asioita pyydettyyn tärkeysjärjes-

tykseen tai tärkeysjärjestykseen oli laitettu vain osa. Tämä ratkaistiin sillä, että tuloksiin otettiin mukaan vain ne vastaukset, joihin oli vastattu ohjeiden mukaisesti.

Varsinainen toteutus ei toiminut niin hyvin kuin olin ajatellut, koska kyselyyn piti kirjautua sisään, mikä sai osan luopumaan vastaamisesta. Viimeisessä kysymyksessä ollut esimerkkivastaus johdatteli vastaajia, ja vastaukseksi annettiin usein ”geokätköily”. Lisäksi yhdessä kysymyksessä oli virtuaalisessa muodossa annettu eräs vaihtoehtoista useaan kertaan. Kuitenkaan tämä ei vääristänyt kysymyksen tuloksia, koska vastaukset pystyttiin laskemaan yhteen kaikista samoista vaihtoehtoista.

Piirien kyselylomake oli sama kuin yhdistysten, mutta vastaaminen toteutettiin piirien näkökulmasta. Vaikka kysymyksiä ei muotoiltu piirien kannalta, piirit osasivat vastata kysymyksiin hyvin omasta näkökulmastaan. Vain neljäs kysymys tuotti ongelmia, koska ei tiedetty olivatko vastaajat vastanneet piirien järjestämän tapahtumien lukumäärän vai koko piirin alueella järjestettävien tapahtumien määrän. Piirin vastaajamäärän ollessa vähäinen saatiin erillisellä sähköpostilla vielä tarkastettua vastauksien loogisuus.

Haastatteluissa ongelmaksi nousi uusien toiminnanjohtajien perehtyminen metsä- ja luontotoimintaan. Koska perehtyminen asioihin oli vähäistä, ei vastauksia kysymyksiin juurikaan saatu. Haastattelu toimikin osaltaan asian herättelijänä.

6.2 Kysely

Metsä- ja luontotoiminnan määrä pysyy suunnilleen samana tai hieman kasvaa tulevaisuudessa. Toiminnan vahvuus näkyy nykyisessä metsä- ja luontotoiminnan tasossa, sekä tulevaisuuden positiivisena odotuksena. Tähän mennessä lapsille ja nuorille on tarjottu varsin monipuolista metsäohjelmaa niissä yhdistyksissä, joissa metsätoimintaa järjestetään. Yleisimpiä toimintamuotoja ovat koululaisten metsäpäivät ja leirien yhteydessä järjestetty toiminta.

Metsä- ja luontotoiminnan määrä riippuu hyvin paljon 4H-yhdistysten toimihenkilöistä. On selvää, että metsäkoulutusta saaneen henkilön on helpompi toteuttaa metsätoimintaa kuin asiaan perehtymättömän. Myös metsä- ja luontotoimintaan käytetty aika

on sidoksissa kyseiseen asiaan. Kokemus metsästä ja luonnosta herättää mielenkiintoa, mikä näkyy toiminnassa. Enemmän metsään ja luontoon perehtyneiden toimihenkilöiden on helpompi toteuttaa metsään ja luontoon liittyviä tapahtumia. Kokemuspohjan ollessa hatara asiaan ei haluta perehtyä eikä käyttää aikaa. Tapahtumien laatu on myös sidoksissa kokemuspohjaan. Metsän antimien ja virkistyskäytön aiheen suosiota tapahtumissa selittää asioiden tunnettavuus. Ei tarvitse hallita metsäalaa tuodakseen näitä esille. Sen sijaan puun käyttö ja jalostus vaativat paneutumista alaan. Tulevaisuudessa 4H-toimihenkilöiden käytännön läheinen koulutus on tärkeää.

Metsätiimit ovat yleensä 4H-yhdistysten toiminnanjohtajien organisoimia. Lisäksi toiminnanjohtajat hoitavat myös tapahtumiin liittyvät järjestelyt. On syytä huomioida, että metsä- ja luontotoiminta on vain pieni osa toimihenkilöiden työkuvasta. Koska toiminnanjohtaja järjestää pääasiassa yksin tapahtumia, tapahtumien koko jää yleensä alle 50 osallistujan ja tapahtumien määrä alle kymmeneen vuodessa. Hyvällä yhteistyöllä toiminnanjohtajat voivat saada yhteistyökumppaneilta apua tapahtumien järjestämiseen. Kontaktit yhteistyökumppaneihin ovat kuitenkin riippuvaisia toiminnanjohtajista. Paikkakunnittain yhteistyökumppaneita voi löytyä paljon. Yhteistyökumppaneiden määrä on kuitenkin riippuvainen toiminnanjohtajan aktiivisuudesta ja kekseliäisyydestä, miten erilaisetkin yhteisöt voivat tukea toiminnassa. Mielestäni yhteistyö perustuu molemminpuoliseen hyötyyn. Sen takia ei tule unohtaa toiminnassa mukana olevia yhteistyökumppaneita, vaan antaa heille myös hyötyä mukana olemisesta. Yleensä yhteistyökumppanit hyötyvät maineella ja näkyvyydellä. Tapahtumissa yhteistyökumppaneiden tulee olla hyvin esillä, jotta he saavat hyödyn mukana olosta. Jos yhteistyökumppaneiden näkyvyys unohdetaan, he eivät hyödy toiminnasta mitään ja haluavat jäädä pois toiminnasta. Yhteiskumppaneista tulee pitää nykyistä parempaa huolta, eikä vain luottaa toispuoliseen apuun.

4H-yhdistysten toiminnanjohtajien vaihtuvuus ei edes auta metsä- ja luontotoiminnan vakiintumiseen. Metsätiimiverkosto kärsii, kun järjestäjät vaihtuvat usein. Aikaisemmin tehtyä työtä metsätiimiverkoston luomiseksi ei hyödynnetä, vaikka vanhoilta metsätiimiläisiltä saisi helposti tiedon, millainen toiminta alueella toimii ja millainen ei. Aikaa käytetään hyvin paljon turhaan ”pyörän uudelleen keksimiseksi”. Verkosto tulisi rakentaa alusta asti tiiviiksi ja kestäväksi, jotta mukana olevat organisaatiot haluavat jatkossakin olla mukana toiminnassa.

Olisi hyvä koota tietoja menneistä tapahtumista ja siitä, mitä kukakin yhteistyökumppani on tehnyt toimintaa järjestettäessä. Tiedot auttaisivat uusia toimihenkilöitä, kun he tulevat mukaan toimintaan tietämättä asioista mitään. Tietojen pohjalta olisi helppompaa ottaa yhteyttä vanhoihin yhteistyökumppaneihin ja saada toimintaideoita. Olisi hyvä, että myös toiminnan toimivuus ja osallistujamäärät olisi kirjattu. Näin saadaan mielikuva siitä, mikä saattaa vedota paikallisiin nuoriin ja mikä ei. Toiminnan tulee olla sellaista, mikä nuoria kiinnostaa.

Toiminnanjohtajan avuksi 4H-piiristä löytyy metsävastaava, jonka tarkoitus on tukea metsä- ja luontotapahtumissa. Kuitenkaan kaikki toiminnanjohtajat eivät edes tiedä asiasta. Metsävastaavan tuesta toimintaan ja ammattitaidosta metsäasioihin oltiin lähes yhtä mieltä: parannettavaa on. Metsävastaavan tulisi olla metsäalasta tietoinen henkilö eikä vain joku toiminnanjohtajista joka tietää asioista yhtä paljon kuin kollegansa. Muuten metsävastaavasta ei ole sanottavaa hyötyä. Tällä hetkellä metsävastaavan työaika painottuu kaikkeen muuhun kuin metsään. Metsävastaavan nimike ei siis edes kuvaa totuutta. Metsävastaavilla tulee vähintään olla jonkinlaista koulutus pohjaa metsäasioihin.

Toiminnan järjestämiseen hyväksikäytetään eniten 4H:n materiaaleja ja Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahaa. Erilaiset materiaalit antavat kokemattomillekin toimihenkilöille tietoa metsä- ja luontotoiminnasta. 4H-liiton luomat materiaalit auttavat toiminnassa. Kyselystä selviää, että eniten käytetään käytännönläheisiä materiaaleja, joita voidaan hyödyntää suoraan kuten toimintamalleja. Metsissä Mahdollisuus-kansioon on koottu paljon tietoa ja käytännönläheisiä harjoituksia. Määrä on kuitenkin jo liian suuri, minkä takia perehtyminen vaatii paljon aikaa. Toimihenkilöt haluavat enemmän käytännössä kokeiltuja ja hyviä malleja, jotka eivät vaadi merkittävää perehtymistä.

Rahallinen avustus on tarpeen, jotta toimintaa voidaan järjestää. Mikään ei ole ilmaista. Rahallista avustusta oli hakenut vain noin puolet vastaajista. Syy vähäiseen hakijamäärään on tietämättömyys mistä rahoitusta voi saada, sekä hakemusten vaikeaselkaisuus. Toimihenkilöille tulisi antaa tietoa, mistä rahoitusta voi saada. Toimintaa järjestettäessä olisi hyvä kerätä paikallista hinnastoa eri toiminnoista, mikä auttaisi seuraavan vuoden toimintasuunnitelman tekemisessä. Aikaa säästyisi, kun ei tarvitsisi hakea

hintoja ja laskea joka kerta uudestaan varoja. Toki hinnastoa pitää päivittää aika ajoin. Hinnastosta olisi apua myös uuden toimihenkilön aloittaessa työnsä, kun kaikkea ei tarvitse opetella kantapään kautta ja kuluttaa aikaa turhaan. Suhteessa resursseihin ja taustoihin tuotetaan 4H-yhdistyksissä kohtuullisen laadukasta metsä- ja luontotoimintaa.

6.3 Haastattelut

Haastatteluista käy selkeästi ilmi toiminnanjohtajien halu koulutukseen. 4H-liiton tarkoituksena on vastata kysyntään järjestämällä koulutusta tulevana vuosina. Koulutusta järjestettäessä on hyvin tärkeää huomioida milloin ja missä koulutus järjestetään. Jos toiminnanjohtajilla on kiire muiden asioiden kanssa, he eivät pysty osallistumaan koulutukseen ja koulutus järjestetään turhaan. Toisaalta toiminnanjohtajat haluavat myös vastinetta koulutukseen käyttämälleen ajalle. Koulutuksesta tulee olla oikeasti hyötyä. Nykypäivänä annetaan paljon turhaa koulutusta, mikä osaltaan johtaa ihmisten asenteiden muuttumiseen koulutusta vastaan. Asiallinen koulutus lähtee toiminnanjohtajien lähtökohdista. Metsää ja luontoa valmiiksi arvostavalle toiminnanjohtajalle on turha pitää päivän koulutusta ihan perusasioista, kuten syystä miksi metsää tulee arvostaa. Metsä- ja luontotoimintaan perehtymättömälle lähtökohta on kuitenkin tärkeä.

Toimihenkilöt kaipaavat toimintamalleja, sekä tietoutta miten järjestää metsä- ja luontotoimintaa. Sitä varten on koottu Metsissä Mahdollisuus -kansio. Kansio on kuitenkin kiireisille toiminnanjohtajille aivan liian laaja, ja sen takia kansio jää yleensä vain hyllyyn. Vuonna 2006 tehtiin Hämeen piirin alueella vastaavanlainen tutkimus missä todettiin, että 4H-liiton tulisi tehdä toiminnanjohtajille selkeälukuinen metsäasioita koskeva opasvihkonen. (Hurme 2006). Vihkoa ei ole edelleenkään tehty, vaikka tarvetta olisi. Tämän johdosta työn liitteenä on suunniteltu alustava ABC-vihko, joka opastaa toiminnanjohtajia metsä- ja luontotoimintaan (liite 6). Vihko on tarkoituksella jätetty alustavaksi, jotta 4H-liitto pystyy muokkaamaan siitä oman näköisensä. Vihko toimii eräänlaisena työkaluna toiminnanjohtajille. Vihko toimii siis uusille toiminnanjohtajille toiminnan aloittamisen virikkeenä, ja vanhoille toiminnanjohtajille jämähtäneiden toimintatapojen muuttajana.

Toiminnanjohtajien kaivatessa valmiita, vaihtelevia toimintamalleja tulisi mielestäni 4H-piirien olla aktiivisempia. Piirien kautta voitaisiin pitää yllä ”metsäbokseja”, jotka sisältävät suoraan käyttövalmiita luontopolkuja ja muita harjoitteita. ”Boksien” ollessa erilaisia yhdistys voi vaihtaa helposti seuraavalle kerralle uusia harjoitteita. Näin saataisiin pois suunnittelemiseen ja järjestämiseen kuuluva aika, ja toiminnan järjestäminen olisi helpompaa toiminnanjohtajille. Ongelmana toki ovat alkukustannukset ”boksien” kokoamiseksi ja niiden säilyttäminen. Vaikka ”bokseja” säilyttäisiin piireissä, ne eivät välttämättä enää palaudukaan sinne muiden yhdistysten käyttöön, vaan jäävät yhden yhdistyksen nurkkiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulevaisuudessa lasten ja nuorten vieraantuminen metsästä ja luonnosta tuottaa suuria ongelmia. Yleisen metsätietouden ja -tietoisuuden lisääminen on nykyään todella tärkeää. Tutkimuksen perusteella 4H-järjestön tulisi yhtenäistää metsä- ja luontotoimintaa, jotta toiminta pysyisi laadullisena ja ajankohtaisena. Tärkeimpinä haasteina esille tulivat toiminnan tasapuolisuus sekä laaja-alainen yhteistyö eri toimijoiden kesken. Tasapuolisuudella tarkoitettiin sitä, että yhteistyötoimijoita ja -toimintaa olisi koko Suomen alueella. Myös olemassa olevan yhteistyön tiivistäminen yhteistyötahojen kanssa on tärkeää.

Toimintaa koordinoimaan tulisi palkata henkilöitä, jotka tuntevat metsä- ja luontoasioita. Toisin sanoen nykyisten metsävastaavien tulisi olla alan ammattilaisia. Metsävastaavien tulisi vastata metsäsektorin toiminnasta ja yhteistyöverkostoista. Metsävastaavan toiminta voitaisiin käynnistää hankerahoituksella, mutta jatkossa se vaatisi organisaatioiden resursseja. Koska piirin alueella toimiva metsävastaava ei kuitenkaan ehdi järjestämään kaikkea alueen toimintaa, 4H-yhdistysten toimihenkilöille tulee antaa metsä- ja luontotoimintaan liittyvää koulutusta. Koulutus tulee järjestää lähitulevaisuudessa.

Yhteistyö koetaan tärkeäksi ja siinä halutaan olla mukana. Toiminnan helpottamiseksi viestinnän tulee toimia moitteettomasti. Tutkimuksen mukaan 4H-toimihenkilöiden tiedot ovat hyvin hataralla pohjalla. Suuri osa toimihenkilöistä ei osaa sanoa, onko piirin alueella metsävastaavaa tai mikä on metsäsertifioinnin kriteeri 25. Olisi hyvä koota esimerkiksi

metsävastaavien tiedot 4H-piirien nettisivuille. Näin toimihenkilöt näkisivät edes jostain tiedon metsävastaavista.

Rajoittavana tekijänä tuli esille resurssien, eli ajan ja rahan puute. Yleisimmin puutetta oli rahasta, mutta myös ajan puute koettiin vastauksissa ongelmaksi. Palkkaamalla asiansa osaavia ja sitoutuneita työntekijöitä säästetään aikaa. Lisäksi on hyvä miettiä, onko kannattavaa palkata työntekijöitä vain määräajaksi tai osapäiväisiksi. Nämä johtavat usein työntekijöiden tiheään vaihtumiseen, mikä ei ole hyvä jatkuvuuden ja ajan kulumisen vuoksi. Toiminnanjohtajat tulisi sitouttaa pitkäjänteisempään ja mielekkäämpään työhön. Toiminnanjohtajien tiheään vaihtumisen vuoksi on hyvä tehdä uusille toiminnanjohtajille suunnattua materiaalia, kuten Metsä- ja luontotoiminnan ABC-vihko.

Lisäksi olisi hyvä tuottaa piirien alueella toimivia valmiita toimintamalleja. Esimerkiksi valmiit tehtäväradat säästävät paljon aikaa ja rahaa. Valmiiden tuotteiden tulee olla valmiita, jotta niistä on mitään hyötyä. Suomen Metsäsäätiön kuljetusapuraha on myös tulevaisuudessa todella tarpeellinen. Kuitenkaan järjestö ei saa jäädä vain yhden tuen varaan, vaan sen tulee aktiivisesti etsiä uusia tukimuotoja.

LÄHTEET

- Arjanne, S. Hulden, P. Leinonen, M. Liimola, A. Lähdesmäki, S. & Pirttilä, I. 2000. Metsän oppimispolku: metsä- ja puuopetuksen malli. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Hassinen, Seppo 2003. 75 vuotta tulevaisuudelle. Teoksessa Teemme tulevaisuutta. 75 vuotta 4H-nuoristotyötä 1928–2003. Forssan Kirjapaino Oy. Forssa.
- Henttonen, Sirpa 2000. Luontopolkuopas. Suomen 4H-liitto. PainoHäme Oy.
- Herttuainen, H. Junnila, P. Lappalainen, T. Puustinen, H. & Ruuska, J. 2006. Metsissä Mahdollisuus -kansio. 4.painos. Helsinki.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa.
- Hurme, Hanna 2006. Metsätiimien toiminta lasten ja nuorten metsä- ja luonto-osaamisen lisääjänä Hämeen 4H-piirin toimialueella. Tutkintotyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Metsätalous. Tampere.
- Hämeen 4H -piirin www-sivut 2010. Metsä- ja luontotoiminta. Saatavilla http://hame.yhdistykset.4h.fi/metsa-ja_luontotoiminta/ [viitattu 25.1.2010].
- Lilja, Timo 1970. 4H-toiminta ja metsätalous. Metsä ja Puu: metsätaloudellinen aikakauslehti. 7/1970, s.4 - 8.
- Metsäntutkimuslaitos 2009. Metsätilastollinen vuosikirja 2009. Vammalan kirjapaino Oy. Sastamala.
- Metsätietoa Suomesta 2010. Metsäalan koulutus ja tutkimus. Esite 2010. Suomen metsäyhdistys ry:n. Saatavilla [http://www.smy.fi/smy/Materiaalitdeve.nsf/Images/DE30BE837AE5ECBBC22576BE004327C1/\\$file/FactSheet_11_FI.pdf](http://www.smy.fi/smy/Materiaalitdeve.nsf/Images/DE30BE837AE5ECBBC22576BE004327C1/$file/FactSheet_11_FI.pdf) [viitattu 18.12.2010].

Mulari, Risto 2006. Metsistä Mahdollisuus -hanke yksi metsäneuvonnan työkalu. Metsätiimit jakavat nuorille tietoa metsäalasta. Metsälehti 4/2006, s.20–22.

PEFC-metsäsertifiointi 2011. Puuta kestävästi hoidetusta metsästä. Sinun metsästäsi. Esite. PEFC Suomi – Suomen metsäsertifiointi ry. Saatavilla http://www.pefc.fi/media/Asiakirjat/Esitteet/PEFC__esite_2011%2002032011.pdf [viitattu 13.3.2011].

Ruuska, Juha 2010. Kehityspäällikkö 4H-liitossa. Haastattelut syksyllä 2010. Helsinki.

Silvennoinen, Markku 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Kustannusosakeyhtiö Tammi. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Suomen metsäyhdistys ry:n www-sivut 2010. Lasten ja nuorten metsäbarometri 2006 tulokset. Saatavilla <http://www.smy.fi> [viitattu 22.1.2010].

Suomen 4H-liiton Vuosikertomus 2009. Helsinki.

Suomen 4H-liiton www-sivut 2010. Saatavilla <http://www.4h.fi> [viitattu 22.1.2010].

Valtion ympäristöhallinnon www-sivut 2010. PEFC-metsäsertifiointijärjestelmä. Saatavilla <http://www.ymparisto.fi> [viitattu 19.1.2010].

4H-järjestön ympäristöohjelma 2007. Suomen 4H-liitto. Helsinki.

4H-nuorisotyö 2010. Hyvällä harrastuksella huomisen huipulle. Suomen 4H-liitto. Helsinki.

4H-nuorisotyö 2011–2013. Yhdistykset toiminnan ytimessä. Suomen 4H-liitto. Helsinki.

Kysely 4H-yhdistyksen toimihenkilöille

4H-piiri_____

4H-yhdistys_____

Vastaajan nimi_____

METSÄ- JA LUONTOTOIMINNAN NYKYTILAN KARTOITUS

1. Kuinka kauan olette olleet töissä 4H-järjestössä?

- a) alle vuoden
- b) 1 - 2 vuotta
- c) 3 - 4 vuotta
- d) 5 - 10 vuotta
- e) yli 10 vuotta

2. Oma metsätietonne ja -taitonne? (Valitkaa ne, jotka koskevat Teitä.)

- a) Minulla on metsäalan koulutus (opisto, ammattikoulu, amk, yliopisto).
- b) Olen käynyt metsäkursseja (esim. raivaussahakurssi, puukauppa, metsätalous).
- c) Teen itse metsätöitä (esim. hakkuuta, uudistamista tai raivausta).
- d) Harrastan retkeilyä.
- e) Harrastan sienestystä.
- f) Harrastan marjastusta.
- g) Harrastan metsästystä.
- h) Muu, mikä? _____

3. Kuinka paljon 4H:n metsä- ja luontotoiminta vie työajastanne?

- a) alle 10 %
- b) 10 - 20 %
- c) 20 - 40 %
- d) 40 - 60 %
- e) yli 60 %

4. Kuinka monta metsä- ja luontotapahtumaa (esim. metsäkerhoa tai -kurssia) 4H-yhdistyksenne järjesti tai järjestää vuonna 2010? _____kpl

5. Minkä ikäisille 4H-yhdistyksenne järjestää metsä- ja luontotoimintaa?
(Voitte valita useamman vaihtoehdon.)

- a) 0 - 6-vuotiaille
- b) 7 - 12-vuotiaille
- c) 13 - 16-vuotiaille
- d) 17 - 28-vuotiaille
- e) koko perheelle

6. Metsä- ja luontotapahtuman keskimääräinen osallistujamäärä?

- a) 0–50 henkilöä
- b) 50–100 henkilöä
- c) 100–150 henkilöä
- d) 200–250 henkilöä
- e) 250–300 henkilöä
- f) yli 300 henkilöä

7. Metsä- ja luontotapahtuman keskimääräinen kesto?

- a) alle kaksi tuntia
- b) puoli päivää (2–4 h)
- c) koko päivän (4–8 h)
- d) ei ole metsä- tai luontotapahtumia
- e) muu, mikä? _____

8. Kenen kanssa yhteistyössä järjestätte metsä- ja luontotapahtumia? (Voitte valita useamman vaihtoehdon.)

- a) metsänhoitoyhdistyksen
- b) koulun
- c) partion
- d) Suomen latu ry:n
- e) metsästysseuran
- f) marttojen
- g) metsäkeskuksen
- h) Stora Enson
- i) Metsäliiton
- j) UPM:n
- k) luontojärjestön
- l) itsenäisesti, ilman ulkopuolisten apua
- m) muun, minkä? _____

9. Kuka järjestää metsä- ja luontotoiminnan tapahtumat?

- a) 4H-yhdistyksen toiminnanjohtaja yksin
- b) 4H-piirin metsävastaava
- c) 4H-piirin metsävastaava ja toiminnanjohtaja
- d) yhdessä 4H-yhdistyksen työntekijät
- e) metsätiimi ilman toiminnanjohtajaa
- f) metsätiimi yhdessä
- g) ulkopuolinen apu (esim. metsästäjät)
- h) joku muu, kuka? _____

10. Tapahtuman laatu? (Valitkaa kaikki käyttämänne.)

- a) metsätaitokilpailut
- b) luontoratakilpailut
- c) 4H:n teemakerho
- d) koululaisten tapahtumapäivä
- e) metsäpolku
- f) koko perheen metsäpäivä tai -retki
- g) taimien istutuspäivä
- h) koulutusta antava (esim. 4H-taimikonhoitaja)
- i) leirin yhteydessä järjestetty metsä- ja luontotoiminta
- j) muu, mikä? _____

11. Mitä asioita metsätapahtumissa olette käsitelleet?

- a) metsäluonto (esim. metsän ekosysteemi, metsätyypit)
- b) metsän antimet ja virkistyskäyttö (esim. ulkoilu, marjat, sienet)
- c) metsäluonnon suojeleminen
- d) metsätalous (esim. metsän arviointi, metsänhoito)
- e) puun käyttö ja jalostus (esim. kädentaidot ja puutuotteet)
- f) metsä ammattina (esim. metsuri, metsänhoitoyhdistys)
- g) muu, mikä? _____

12. Mitä resursseja olette käyttäneet yhdistyksessä metsä- ja luontotoiminnan apuna?
(Valitkaa kaikki käyttämänne.)

- a) Suomen Metsäsäätiön kuljetusapuraha
- b) piirin metsävastaava
- c) 4H:n metsämateriaalit
- d) metsätiimi
- e) metsänmittausvälineet (relaskooppi, talmeteri jne)
- f) metsäaineisto (mm. kasvidomino, luontopolkumateriaalit)
- g) metsäopiskelija
- h) muu metsäkirjallisuus
- i) muu, mikä? _____

13. Mitä 4H-liiton tarjoamia materiaaleja olette hyödyntäneet? (Valitkaa kaikki käyttämänne.)

- a) TOP-tehtävät
- b) kilpailumateriaali (metsätaito- tai luontopolkuopas)
- c) koulutus- tai kurssimateriaali (taimikonhoitaja, metsäviljely tai metsäaarteet)
- d) valtakunnalliset istutuskilpailut (Taimi- Topi/taimirumba)
- e) teemakerhomateriaalit
- f) Metsissä Mahdollisuus -kansio
- g) muu, mikä? _____

14. Oletteko hakeneet metsä- ja luontotoimintaan rahallista avustusta?

- a) kyllä
- b) ei

15. Tiedätkö, mistä rahoitusta voi saada?

- a) kyllä
- b) ei

METSISSÄ MAHDOLLISUUS JA METSÄTIIMIT

1. Onko 4H-piirissänne ollut Metsässä Mahdollisuus -hanketta?

- a) On ollut.
- b) On parhaillaan.
- c) Ei ole ollut.
- d) On ollut pilottikokeiluna.
- e) Ei tietoa.

2. Toimiiko 4H-piirinne alueella metsätiimi tai -tiimejä?

- a) Toimii.
- b) Ei toimi.
- c) On toiminut aikaisemmin.
- d) Ei tietoa.

3. Jos yhdistyksenne alueella on metsätiimi, montako tapahtumaa metsätiimi on järjestänyt vuodessa?

- a) vuosittain yksi sama tapahtuma
- b) vuosittain yksi vaihtuva tapahtuma
- c) vuosittain samat useammat tapahtumat
- d) vuosittain useampia eri tapahtumia
- e) ei metsä- ja luontotapahtumia
- f) metsätiimiä ei ole
- g) jokin muu määrä, mikä? _____

4. Metsätiimissä mukana olevien organisaatioiden määrä vuonna 2010?

_____ kpl

5. Ketkä kuuluvat alueenne metsätiimiin? (Valitse kaikki mahdolliset.)

- a) metsänhoitoyhdistys
- b) koulu
- c) partio
- d) metsäkeskus
- e) Stora Enso
- f) Metsäliitto
- g) UPM
- h) luontojärjestö
- i) Suomen latu ry
- j) metsästysseura
- k) Martat
- l) ei tietoa
- m) muu, mikä? _____

6. Mitä osioita olette käyttäneet Metsissä Mahdollisuus -kansioista? (Valitkaa kaikki käyttämänne.)

- a) Metsä ja luontokasvatus 4H- järjestössä
- b) Yhteistyöllä metsä tutuksi
- c) Toimijaverkosto
- d) Toimintamalleja
- e) Opettajien metsäpäivä
- f) Talous
- g) Metsäsertifiointi
- h) En mitään

7. Missä määrin olette hyödyntäneet Metsässä Mahdollisuus -kansion harjoituksia?

- a) en lainkaan
- b) osittain mukailtuina
- c) joitain harjoituksia
- d) lähes kaikki sellaisinaan

8. Ovatko käyttämänne Metsissä Mahdollisuus -kansion harjoitukset toimineet käytännössä?

- a) Hyvin.
- b) Huonosti.
- c) Osittain.
- d) En ole kokeillut käytännössä.

9. Onko piirissänne 4H- metsävastaavaa?

- a) kyllä
- b) ei
- c) ei tietoa

10. Kuinka paljon 4H-piirin metsävastaava on tukenut metsä- ja luontotoimintaa?

- a) ei lainkaan
- b) vähän
- c) jonkin verran
- d) paljon
- e) huomattavasti
- f) ei tietoa

11. Kuinka ammattitaitoisesti 4H-piirin metsävastaava on osannut vastata metsä- ja luontotoiminnan tehtäviin tai tarpeisiin?

- a) ei lainkaan
- b) kohtalaisesti
- c) melko hyvin
- d) hyvin
- e) erinomaisesti
- f) ei tietoa

12. Onko Suomen metsäsertifiointin (PEFC) nuorisotyöhön liittyvä kriteeri (vanha kriteeri 26 tai uusi kriteeri 25) vaikuttanut työhönne?

- a) Se on tehostanut toimintaa.
- b) Se on hankaloittanut toimintaa.
- c) Ei ole ollut vaikutusta.
- d) En ole edes kuullut siitä.

METSÄ- JA LUONTOTOIMINNAN TULEVAISUUS

Suunta, johon 4H-yhdistyksenne metsä- ja luontotoimintaa halutaan kehittää.

1. Tulevaisuudessa 4H-yhdistyksenne aikoo järjestää osallistujamäärältään metsä- ja luontotapahtumat

- a) entistä suurempina tapahtumina.
- b) samankokoisina kuin tälläkin hetkellä.
- c) entistä pienempänä tapahtumana.

2. Tulevaisuudessa 4H-yhdistyksenne metsä- ja luontotapahtuman kesto on

- a) alle kaksi tuntia
- b) puoli päivää (2-4 h)
- c) koko päivä (4-8 h)
- d) muu, mikä? _____

3. Tulevaisuudessa 4H-yhdistyksenne metsä- ja luontotapahtuman kohderyhmä on
(Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- a) 0 - 6-vuotiaat.
- b) 7 - 12-vuotiaat.
- c) 13 - 16-vuotiaat.
- d) 17 - 28-vuotiaat.
- e) koko perhe.
- f) muu, mikä? _____

4. Kuinka usein aiotte järjestää metsä- ja luontotapahtumia tulevaisuudessa?

- a) Sama tapahtuma vuosittain.
- b) Yksi tapahtuma, joka vaihtelee vuosittain.
- c) Joka vuosi vaihtuva tapahtuma.
- d) Joka vuosi useampia vaihtuvia tapahtumia.
- e) Muu, mikä? _____

5. Kenen kanssa haluaisitte tulevaisuudessa järjestää metsä- ja luontotoimintaa?

(Valitse kaikki mahdolliset.)

- a) metsänhoitoyhdistyksen
- b) koulun
- c) metsäkeskuksen
- d) Stora Enson
- e) Metsäliiton
- f) UPM:n
- g) luontojärjestön
- h) partion
- i) Suomen latu ry:n
- j) metsästysseuran
- k) Marttojen
- l) muun, mikä? _____

6. Minkälaisia resursseja tarvitsette 4H-piiriltä tai -liitolta tulevaisuudessa tukemaan metsä- ja luontotoimintaanne?

- a) 4H-piirin metsävastaavaa
- b) metsäopetusta toiminnanjohtajille
- c) Suomen Metsäsäätiön kuljetusapurahaa
- d) 4H:n metsäisiä kirjallisia opetusmateriaaleja
- e) metsänmittaustarvikkeita
- f) 4H-piiristä lainattavaa metsäistä materiaalia (esim. laminoidut kasvikuvat, messumateriaalit, pelit)
- g) muu, mikä? _____

7. Minkä vaihtoehdon koette tärkeimmäksi edellisistä vaihtoehdoista?

8. Minkälaista metsäkoulutusta kaipaisitte työnne tueksi? (Laita **kolme** tärkeimpään numerojärjestykseen. Numero 1. on tärkein.)

- a) kuinka järjestän tapahtuman (esim. mitä pitää ottaa huomioon, tilat.) _____
- b) metsä- ja luontoharjoituksia eri-ikäisille _____
- c) tietoa metsätaloudesta _____
- d) tietoa mahdollisista yhteistyötahoista ja verkoston rakentamisesta _____
- e) talouden järjestämisestä _____
- f) muuta, mitä? _____

9. Tulevaisuudessa 4H-yhdistyksen metsä- ja luontotoiminnan suunta on?

- a) Metsä- ja luontotoiminnan määrä vähenee.
- b) Metsä- ja luontotoiminnan määrä pysyy ennallaan.
- c) Metsä- ja luontotoiminnan määrä kasvaa.

10. Syy metsä- ja luontotoiminnan vähenemiseen, ennallaan pysymiseen tai kasvamiseen?

11. Mikä on metsä- ja luontotoiminnassa mukana olevien organisaatioiden (esim. metsänhoitoyhdistys, metsästäjät) määrä tulevaisuudessa?

- a) yhtä paljon
- b) isompi
- c) pienempi

12. Mitä elämyksiä tarjoavaa metsä- ja luontotoimintaa koette tärkeäksi saada 4H-järjestön ohjelmaan? (Esim. geokätköily.)

KIITOS VASTAUKSISTA!

4H:n metsä- ja luontoasioiden kehittämiseen liittyvä kysely!

Kymenlaakson ammattikorkeakoulun metsätalouden opiskelija Jaana Kulmala tekee opinnäytetyönään tutkimuksen 4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnasta. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa 4H:n metsä- ja luontotoiminnasta ja selvittää kehittämistarpeita. Tutkimuksen on tilannut Suomen 4H-liitto.

Tutkimus on avautunut 15.11.2010 Apilassa tässä osoitteessa ja vastaamisaikaa on tiistaihin 30.11.2010 klo 16 asti. Kaikille 4H-yhdistyksille on lähetetty myös sähköpostitse tietoa tutkimuksesta. Kyselyyn vastaaminen ei vie paljoa aikaa, mutta antaa sitäkin arvokkaampaa tietoa. Vastamalla autatte 4H-liittoa kartoittamaan Suomen metsä- ja luontotoiminnan nykytilaa ja kehittämään tulevaisuuden tarpeita.

Ohjeita vastaamiseen:

- Jos olette töissä 4H-piirissä, vastatkaa silloin kysymyksiin piirinne kannalta. Vastatkaa niin moneen kysymykseen kuin pystytte. Huom! Muista kirjoittaa 4H-piirin nimi.
- 4H-yhdistyksessä työskennellessänne vastatkaa yhdistyksenne kannalta. Huom! Muista kirjoittaa 4H-yhdistyksenne nimi.
- Kysely on jaettu kolmeen osaan: metsä- ja luontotoiminnan nykytilanne, Metsissä Mahdollisuus ja metsätiimit, sekä metsä- ja luontotoiminnan tulevaisuus.
- Kohdassa Metsissä Mahdollisuus ja metsätiimit kysymyksessä 12 Kriteerin 26 nimi on Lasten ja nuorten metsäosaamista lisätään ja kriteerin 25 nimi on Lasten ja nuorten metsätietämystä edistetään.
- Voitte vastata myös nimettömänä, mutta silloin ette osallistu arvontaan. Nimellä vastanneiden kesken arvotaan kymmenen metsäistä tuotepalkintoa.

Mikäli kyselylomakkeesta on jotakin kysyttävää, ottakaa rohkeasti yhteyttä joko Juha Ruuskaan 4H-liitosta (juha.ruuska@4h.fi / 044-783 0305) tai Jaana Kulmalaan (jaana.kulmala@student.kyamk.fi / 050 371 9419)

Kehittämisterveisin Juha Ruuska

23.11.2010

MUISTUTUS METSÄKYSELYSTÄ

15.11. lähti kaikille 4H-piireille ja -yhdistyksille metsäaiheinen kysely, johon odotetaan vielä vastauksia. Kysely sulkeutuu 30.11.2010, joten jos et ole vielä ehtinyt vastata kyselyyn, aikaa on vielä viikko. Tutkimustulokset ovat tärkeitä ja auttavat 4H-liittoa kehittämään metsä- ja luontotoimintaa.

Metsäkysely toteutui hyvin

4H-järjestön metsä- ja luontotoiminnan kehittämiseen tähtäävään kyselyyn vastasi yhteensä 79 toimihenkilöä. Tämä on ilahduttavan suuri määrä. Suuret kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille. Näillä tiedoilla saamme elintärkeää lisäinformaatiota toiminnan kehittämiseen liittyen.

Metsäkyselyyn vastanneiden kesken arvottiin 10 kpl metsäistä palkintoa. Palkinto on Metsäkustannuksen uutuustuote "**Raidasta rahaa, kävyillä käteistä**".

Raidasta rahaa, kävyistä käteistä kirjan voittivat arvonnassa seuraavat henkilöt:

1. Tea Swanljung, Muhoksen 4H-yhdistys
2. Mervi Jauho, Hollolan 4H-yhdistys
3. Mikko Karjalainen, Taivalkosken 4H-yhdistys
4. Anita Sornikoski, Reisjärven 4H-yhdistys
5. Merja Kuukka, Lemi
6. Eeva Mikkonen, Rääkkylän 4H-yhdistys
7. Elina Mäenpää, Viirat
8. Kati Yli-Teevahainen, Kurikka
9. Ulla Vesalainen, Pertunmaa
10. Pasi Vuorikoski, Vuoksen 4H-yhdistys

Onnea voittajille. Kirjat lähetetään heille lähiaikoina postitse.

Haastattelukysymykset

Yhdistys

Nimi

Metsä- ja luontotapahtumat yhdistyksessä

Järjestääkö yhdistys metsä- tai luontotapahtumia? Millaisia, ja kenelle tapahtumat on?
Miksi järjestetään tai ei järjestetä? Kuka järjestää? Onko piirissä metsävastaavaa?
Pitäisikö olla erillinen metsäihminen, joka järjestää tapahtumat?

Verkostoituminen

Onko metsätiimejä tai muita metsäisiä verkostoja? Tai, miksi ei ole? Miten verkostoja on hoidettu?
Miksi juuri nämä yhteisöt ovat verkostona? Kuka ottaa yhteyttä? Kuinka usein ollaan yhteydessä?

Resurssit

Riittävätkö rahat ja aika? Mistä lisärahoitusta? Paljonko tarvittaisiin lisää ja mihin?

Materiaalit

Mitä metsäaiheisia materiaaleja löytyy yhdistyksestä? Onko lainattu jotain materiaalia? Mitä, ja mistä?

Miksi lainattu? Miksi juuri niitä? Millaisia materiaaleja tarvittaisiin lisää? Mitä ja millaisia sisältöjä? Harjoitustöitä? Oppimateriaalia?

Koulutus

Onko tuttuja metsäalalla? Onko metsäalan koulutusta? Käytättekö Metsissä Mahdollisuus – kansiota?

Miksi käytetään tai miksi ei? Ovatko metsätapahtumat Tj:n osaamisen varassa?

Miksi ei ole koulutettu useampaa henkilöä metsäkurseilla? Mitä tietoja tai taitoja tarvitsisitte lisää metsätapahtumien järjestämiseksi?

Olisiko halua metsäkoulutukseen? Esim. Tj:lle suunnattuun 4H-metsäkouluun, minkä 4H-liitto järjestää?

Olisiko mielenkiintoa 4H-metsäkoulun lisäksi, suorittaa 4H-metsäpedagogi titteli, missä opetetaan miten toteuttaa metsätapahtumia?

Metsä- ja luontotoiminnan ABC

Alkusanat

Tämä opas on laadittu virikkeeksi ja helpottamaan metsä- ja luontotoiminnan aloittamista 4H-yhdistyksessä. Sisältö pohjautuu pääosin vuonna 2010 tehtyyn kansalliseen 4H:n metsä- ja luontotoiminnan tutkimukseen. Tekstit on koottu toimihenkilöiden ajatuksista ja tutkimustuloksista. Tarkoituksena on kertoa lyhyesti ja mahdollisimman yksinkertaisesti 4H:n metsä- ja luontotoiminnan perusteista.

Lisää tietoa on erilaisissa oppaissa ja tietolähteissä. Esitteen loppuun on koottu lista hyväksi koetuista lähteistä.

Sisällysluettelo

- 1. Miksi metsä- ja luontotoiminta on tärkeää?**
- 2. Metsä- ja luontotoiminnan järjestäminen**
- 3. Tapahtumamuodot**
- 4. Yhteistyökumppanit**
- 5. Rahoitus**
- 6. Lisää tietoa**

1. Miksi metsä- ja luontotoiminta on tärkeää?

Metsät ovat Suomen kansantalouden perusta. Metsä- ja luontotoiminta on osa suomalaista kulttuuria tuottaen aineellisia ja aineettomia hyödykkeitä ihmisten käyttöön. Viimeisten tutkimusten mukaan lapset ja nuoret ovat vieraantuneet metsästä ja luonnosta. Jotta Suomi on myös jatkossa tunnettu ”vihreästä kullasta”, tietoja ja taitoja tulee siirtää tulevalle sukupolvelle.

Suomen kansallinen metsäohjelman tavoite on parantaa metsäosaamista. Lisäksi kansainvälinen metsäsertifiointi PEFC velvoittaa merkittävät metsäalan toimijat ja metsäalan nuorisotyöstä ja koulutuksesta vastaavat edistämään lasten ja nuorten metsäosaamista. Toisin sanoen asia velvoittaa kaikkia 4H-yhdistyksiä toimimaan lasten ja nuorten metsäosaamisen lisäämiseksi. Yhteistyötahot laativat vuoden kuluessa metsäsertifikaatin hakemisesta toimenpideohjelman, jolla edistetään lasten ja nuorten metsäosaamista. Toimenpideohjelma laaditaan alueen metsäkeskuksen aloitteesta. Toteutumista seurataan vuosittain. Yhteistyövelvoite on määritelty kansallisessa metsäohjelmassa (Metsäsertifioinnin kriteeri 25).

2. Metsä- ja luontotoiminnan järjestäminen

Metsä- ja luontotapahtumia järjestettäessä tulee lähteä peruslähtökohdista:

- **Perustiedot tapahtumasta (nimi, idea, tarkoitus, ajankohta ja paikka)**
- **Idea ja ohjelma(mitä tarjotaan, kenelle tarjotaan ja miksi)**
- **Tavoitteet (mitä toiminnalla halutaan saavuttaa)**
- **Kohderyhmä**
- **Järjestäjät**
- **Talous**
- **Yhteistyökumppanit ja sponsorit**
- **Vastuualueet (kuka tekee, mitä tekee)**
- **Kuvaus ja kulku (aikataulut ja sisällöt, paikka ja valinnan perusteet)**
- **Turvallisuus ja vakuutukset**
- **Viranomaiset (luvat)**
- **Viestintä (ulkoinen ja sisäinen)**
- **Tarvikkeet**
- **Toiminnan arviointi**

3. Toiminnan muodot

Varsinainen toiminta ja sen muoto riippuu täysin toimihenkilöistä ja yhteistyö organisaatioista. Kuitenkin 4H on lanseerannut joitakin omia tapahtumamuotoja. Vuonna 2010 4H-järjestössä toteutettiin seuraavanlaista toimintaa:

- **Metsä- ja luontokerhoja**
 - **Metsis-kerho**
 - **Metsäsalapoliisit**
 - **Eränkävijäkerho**
 - **Lumoudu luonnosta -kerho**
- **TOP-tehtäväpankki**
- **Metsätaitokilpailut**
- **Luontotaitokilpailut**
- **4H-taimikonhoitaja**
- **4H-yritys**
- **Metsissä mahdollisuus -hankkeita**
- **Metsuripörssi**
- **Vaellus**
- **Luontopolku**
- **Eräkurssi**
- **Yrttien, marjojen ja sienten keräys**
- **Metsätyömaihin tutustuminen**
- **Ongintakilpailu**
- **Yöllisiä metsäretkiä**
- **Seikkailupäiviä**
- **Nuorteniltoja**
- **Riistapäiviä**
- **Metsänarviointikoulutusta**
- **Näyttelyt ja messut**
- **Vierailut erilaisiin kohteisiin**

4. Yhteistyökumppanit

Monet tahot ovat kiinnostuneita tulemaan yhteistyökumppaneiksi, joten markkinointi heille kannattaa. Yhteistyökumppaneita saadaan mukaan yleensä hyvin tehdyillä toiminta suunnitelmilla ja hyvillä puhelajahjoilla. Yritykset lähtevät yleensä mielellään mukaan toimintaan, jos he saavat itselleen mainontaa. Yhteistyökumppanit ja avustajat tulee huomioida ilmoituksissa ja mainonnassa.

4H:ssa koottua yhteistyöverkostoa kutsutaan metsätiimiksi.

Tutkimuksen mukaan 4H-yhdistysten yhteistyökumppaneina toimi vuonna 2010 seuraavia organisaatioita:

- Metsänhoitoyhdistys
- Koulu
- Partio
- Suomen latu ry
- Metsästysseura
- Martat
- Metsäkeskus
- Stora Enso
- Metsäliito
- UPM
- Luontojärjestö
- Seurakunta
- Päiväkoti
- Riistanhoitoyhdistys
- Kyläyhdistys
- Tielaitos
- Metsähallitus
- Biowatti
- Tapion siemenkeskus
- Paikallinen sienikerho
- Vapaa-ajan kalastajat
- Kunnan ympäristötoimi/nuorisopalvelu
- Suomen Metsäsäätiö
- Paikallinen urheiluseura (esim. suunnistusjaosto)
- Ympäristöyhdistys
- FM Timber Team
- Paikallinen saha
- Nordea
- Osuuspankki
- Vapo
- Metsäalan opiskelija (esim. opinnäytetyö)
- Maa- ja kotitalousnaiset
- Maanystävät
- Luontoliitto
- Pelastuslaitos
- Metsäkoulut
- Kennel-seura
- SPR
- Museo
- Vapaaehtoiset biologit ja metsäalan ihmiset
- Itsenäisesti, ilman ulkopuolisten apua

5. Rahoitus

Laadullinen toiminta vaatii yleensä rahoitusta menojen kattamiseksi. Menoja syntyy muun muassa vuokrista, tarvikkeista, markkinoinnista ja matkoista. Menojen kattamiseksi tuloja on mahdollisuus kerätä muun muassa: pääsymaksuista, sponsoreilta, avustuksista ja oheismyynnistä.

Rahoituskanavia

Erilaiset säätiöt voivat olla yksi rahoituksen lähteistä. Nykyään säätiöitä on paljon, ja tiedon löytää parhaiten Internetistä. Internetistä löytyy Säätiöpalvelu (<http://www.saatiopalvelu.fi/fi/>), minkä sivuilta löytyy osittain säätiöitä. Sivuilta löytyy myös ohjeita apurahan hakijalle.

Esimerkkejä mahdollisista säätiöistä:

- **Suomen Metsäsäätiö**
 - **kuljetusapuraha (vuosittain lähetettävä 4H-liitolle hakemus)**
 - **muu metsäinen toiminta (hakemus suoraan Suomen Metsäsäätiöön)**
- **Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto**
- **Suomen Luonnonsuojelun Säätiö**
- **Lapsi ja Luonto Säätiö**
- **OKKA-säätiö**
- **WOIMA-säätiö**
- **Paikalliset säätiöt**

6. Lisää tietoa

Nykypäivänä Internet mahdollistaa laaja-alaisen tiedon siirtämisen. Toiminnan suunnittelussa kannattaakin hyödyntää Internetiä ja muita materiaaleja. Tässä on koottuna muutamia hyväksi koettuja tietolähteitä:

4H:n materiaalit (4H-kauppa)

- Metsissä Mahdollisuus -kansio
- Metsäleikkiviuhka
- 4H-luontopolkukortti
- 4H-luontopolkuopas
- Metsätaito-opas
- Metsätaitokilpailukortti
- Metsänviljelyopas
- Oma kasvio -kerhoaineisto
- Metsäsalapoliisit -kerhoaineisto
- Metsätaitaja -kerhoaineisto

Muita

- Metsänhoitoyhdistykset (www.mhy.fi)
- Metsäkeskukset (www.metsakeskus.fi)
- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (www.tapio.fi)
- Metsäntutkimuslaitos (www.metla.fi)
- Metsäkustannus (www.metsälehti.fi)
- Metsäsertifiointi (www.pecf.fi)
- Metsähallitus (www.metsa.fi)
- Metsä Vastaa (www.metsavastaa.net)
- Metsän oppimispolku (www.oppimispolku.fi)
- Arktiset aromit (www.arktisetaromit.fi)